

زبان آموزی طلاب چرا و چگونه؟

صفحه ۴

رسالت جهانی

ویژه نامه برگزاری همایش زبان دانان - حوزوی

به سفارش معاونت بین الملل حوزه های علمیه

آیت الله العظمی صافی گلپایگانی

باید مذهب شیعه در دنیا تبلیغ شود

باید مذهب شیعه و سیره ائمه اطهار (علیهم السلام) در دنیا تبلیغ شود. ما دارای سرمایه غنی هستیم؛ بسیاری از مردم دنیا استقبال خواهند کرد.

۲

آیت الله العظمی سیحانی

به یک دارالترجمه در حوزه نیازمندیم

دو مسئله است؛ اول تربیت مبلغ، که یکی از مقدمات تربیت مبلغ، آموزش زبان است؛ و دیگری پاسخ گویی به شبهات دین.

۲

مدیر حوزه های علمیه

آشنایی طلاب با زبان های خارجی از اولویت های مدیریت حوزه است

۳

مقاله

اهمیت و جایگاه آموزش و فراگیری زبان

عالمان و مبلغان دین اسلام نیز که رهروان قرآن و عترت و وارثان انبیا و اولیای الهی هستند، همواره در طول تاریخ با فراگیری زبان های ملل مختلف، معارف اصیل دین مبین اسلام را به سرزمین های دور و نزدیک به ارمغان برده و زمینه های هدایت آن مردمان را فراهم نموده و آثار گران قدری را از خود برجای گذاشته اند.

۷

آیه الله العظمی صافی گلپایگانی

باید مذهب شیعه در دنیا تبلیغ شود

ضرورت توجه حوزه به زبان آموزی و تبلیغ در عرصه بین الملل، موضوع دواپرسشی بود که آیه الله العظمی صافی گلپایگانی در گفت وگویی کوتاه، به آن پاسخ گفته اند.

■ به نظر حضرت عالی، آیا ضرورتی دارد که اساتید و مراکز آموزشی حوزوی نیازهای مردم جهان خارج از ایران را در نظر بگیرند و به آموزش های علمی پیرامون آن ها بپردازند؟

■ معرفی کردن شیعه در دنیا بسیار مهم است. در جنبه های سیاسی و اقتصادی

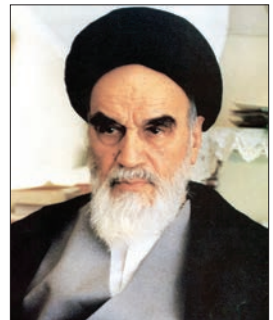
مفید خواهد بود و دنیا روی ما حساب خواهد کرد. باید مذهب شیعه و سیره ائمه اطهار (علیهم السلام) در دنیا تبلیغ شود. ما دارای سرمایه غنی هستیم؛ بسیاری از مردم دنیا استقبال خواهند کرد و این مذهب را اگر آن چه هست، که مطابق با فطرت انسان هاست، تبیین شود قبول خواهند نمود.

■ نظام آموزشی حوزه های شیعی را چگونه می توان به سوی جهان نگرى سوق داد؟

■ ظرفیت های بسیار مهمی در باب ترویج مکتب تشیع در جهان وجود دارد. الان در چین مساجد بسیار بزرگی بنا شده که با اهمیت است، لذا در خود چین می شود با آموزش زبان چینی به طلاب برای تبلیغ شیعه اقدام نمود؛ هم چنین در آمریکا با تمام تبلیغاتی که علیه مسلمانان

صورت می گیرد، احداث مساجد در کمال رونق است و هر سال به نسبت سال قبل، شاهد افزایش در این امر هستیم. رشد اسلام خواهی در غرب، نشان دهنده عظمت دین و حقیقت اسلام بوده و دعوتی مطابق با فطرت است. آمار مسلمانان آمریکان نشان می دهد که همه مامستولیت داریم. مرحوم آیه الله بروجردی (رحمته الله) می فرمودند: ما باید اسلام را به مناطق دیگر ببریم و اگر این کار را انجام دهیم، یقیناً مردم آن منطقه خواهند آمد و از آن استقبال خواهند نمود، هرچه در این راه ها فعالیت شود، همه آن ها خیر است و این رویکرد مرحوم آیه الله بروجردی (رحمته الله) باید سرلوحه همه ما قرار بگیرد. استمرار در عمل، مهم تر از ورود به خود عمل است، باید استمرار در فعالیت های فرهنگی و تبلیغی مد نظر قرار گیرد، و باید با خلوص نیت وارد شد و برای خدا کار کرد.

اهمیت تسلط به زبان خارجی در کلام امام خمینی

■ امروز مثل دیروز نیست که ما صدامان از ایران بیرون نمی رفت. امروز ما می توانیم در ایران باشیم و به زبان دیگری همه جای دنیا تبلیغ کنیم....

صحیفه نور/ ۱۸/ ۱۳۳

■ پیش تر احتیاج به زبان، زبان های خارجی

نبود، امروز احتیاج است به این، یعنی جزو برنامه تبلیغات مدارس، باید زبان باشد....

صحیفه نور/ ۱۸/ ۱۳۳

■ شما نمی توانید بروید در انگلستان برای انگلیسی ها یا زبان فارسی تبلیغ کنید! یا در آمریکا این طور، یا در شوروی. شما باید با زبان اهلی آن ها تبلیغ کنید....

صحیفه نور/ ۱۸/ ۱۳۵

■ ما با زبان این جا که نمی توانیم برای مردم آمریکا و سایر کشورها مسایل اسلام را بگوئیم! امروز اسلام در اکثر کشورها مطرح است. امیدوارم که شما بتوانید اسلام را برای مردم جهان عرضه کنید.

صحیفه نور/ ۱۸/ ۷۲

تأکید مقام معظم رهبری بر تعلیم زبان خارجی

■ طلبه زبان خارجی لازم دارد و امروز در دنیایی که این همه به هم وصل است، اگر کسی بخواهد به طور کامل مفید باشد، باید زبان خارجی بداند... اگر در وقت صرفه جویی کنیم، طلبه می تواند به تعلیم زبان خارجی هم بپردازد.

دیدار با جمعی از نخبگان حوزه علمیه قم، ۱۳۷۴/۰۹/۰۳

■ بسیاری از کتاب های علمی ما را، کتاب های فلسفی ما را می شود ترجمه کرد، اول به فارسی... بعد که فارسی ترجمه شد، همت کنید این ها را به انگلیسی، به زبان های اروپایی ترجمه کنید....

در جمع نخبگان و فضایی علوم عقلی اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۳۸۲/۱۰/۲۹

■ بزرگانی که در رأس شورای عالی حوزه علمیه هستند، باید به صحنه دنیا و داخل کشور نگاه کنند، ببینند چه چیزهایی وجود دارد و چگونه می توان این نیازها را تأمین و افرادی که تأمین این نیازها می کنند، تربیت کرد....

بیانات در درس خارج فقه، ۱۳۷۴/۰۶/۱۴

■ مجموعه حوزه باید مثل یک استخر جدا افتاده از جریانات علمی و فکری جهان نباشد؛ دریای عظیمی باشد که جریان هایی به آن وارد بشوند و جریان هایی هم از آن خارج گردند....

سخنرانی در جمع طلاب و فضایی حوزه علمیه قم، ۱۳۷۰/۱۲/۱

آیه الله العظمی سبحانی

به یک دارالترجمه در حوزه نیازمندیم

که این ها را عالم به شبهات کنیم و در کنارش زبان را هم یاد بدهیم.

■ نهضت ترجمه و نیز تألیف حوزویان به زبان های دیگر چگونه می تواند شکل بگیرد؟

■ ما به یک دارالترجمه در حوزه نیازمندیم. نیازهای هر کشوری را بررسی کنند و مطابق با نیاز، کتاب ها را ترجمه کنند و نکته دیگر این است که به زبان بومی آن کشور ترجمه شود. کتابی که در لندن ترجمه شود، غربی ها میل به آن دارند، چون یک لندنی ترجمه کرده و اگر کتابی در ایران توسط یک ایرانی ترجمه شود، باید یک متخصص و ویراستار از کشور مقصود بیاید و چنانچه نیاز به ویرایش دارد، اصلاح کند.

حضرت آیه الله سبحانی در گفت وگویی کوتاه، به پرسش های معاونت بین الملل حوزه های علمیه در زمینه ضرورت آموزش زبان های خارجی به طلاب پاسخ گفته اند. متن این گفت وگو را در ادامه می خوانید.

■ به نظر حضرت عالی چه برنامه هایی باید در آموزش حوزه گنجانده شود تا نگاه طلاب در فقه، اصول، فلسفه و مسایل مربوط به دین، یک نگاه بین المللی گردد؟

■ برای این منظور باید مرکز خاصی زیر نظر معاونت بین الملل تأسیس شود. از مراکز تخصصی طلاب گلچین شوند، طلابی که در تخصصی ها مشغول به تحصیل هستند، در ابتدای راه قرار دارند و کار بر روی آن ها مقداری زمان بر است. طوری حرکت کنیم که در عرض یک سال حداقل چهل طلبه پا به رکاب تربیت کنیم. در این مرکز شبهات بررسی شود و به خوبی به آن ها پاسخ داده شود. گاهی شبهه اقتصادی است، گاهی فقهی، گاهی کلامی و گاهی فلسفی. این قدم اول است.

■ یادگیری زبان خارجه در حوزه های علمیه به چه صورتی باید شکل گیرد؟

■ دو مسئله است؛ اول تربیت مبلغ، که یکی از مقدمات تربیت مبلغ، آموزش زبان است؛ و دیگری پاسخ گویی به شبهات دین. اگر همه طلاب را بخواهیم زبان دان کنیم، خیلی طول می کشد تا زبان فرا بگیرند و از آن نتیجه دور می شویم. زبان باید در کنارش باشد؛ غرض ما این باشد

آیه الله محمد یزدی، رئیس جامعه مدرسین حوزه علمیه قم

آیه الله حسینی بوشهری، مدیر حوزه های علمیه

دانش افزایی زبان، یک ضرورت است

■ جایگاه زبان

زبان در حقیقت شرط اول مسئله است. وقتی زبان مطرح می شود در درجه اول زبان عربی است که زبان اصلی اسلام است و در درجه دوم یکی از زبان های زنده دنیا که الان اول انگلیسی مطرح است، بعد از آن فرانسوی یا اسپانیایی. که مورد توجه طلبه های جوان ما قرار گرفته است و این مورد توجه مدیریت و شورای عالی حوزه هم می باشد.

دانش افزایی زبان یک ضرورت است. از این مهم تر، نگاه عمیق برون مرزی است که مربوط به نظام آموزشی حوزه است؛ ما این ها را چه طور آموزش دهیم

بحث محتوا مهم تر از بحث زبان است. محتوا و شناخت مخاطب و به زبان مخاطب صحبت کردن، مسئله مهم تری است که حتی در داخل کشور هم به آن نیازمندیم.

مخاطب تهرانی با مخاطب سیستان و بلوچستانی فرق می کند. محتوا آن قدر از اهمیت برخوردار است که وقتی در داخل کشور که در کنار هم زندگی می کنیم، باید توجه داشته باشیم هر چیزی را در یک جایی و با یک زبانی باید گفت. این به این معنا نیست که ما از اعتقادات مان کوتاه بیاوریم.

بنده نظرم این است که بیشتر باید فضای عمومی را آماده کرد. در برخی از کارهای تخصصی دبیرخانه خبرگان، وقتی آیه الله امینی حضور داشتند، طرحی داشتند و من به ایشان گفتم باید کاری کنیم که اساتید رسائل و مکاسب در کنار درشان بعضی از مسایل جهانی را که مورد نیاز طلاب هست، بیان کنند؛ خوشبختانه بعضی از اساتید این کار را شروع کردند.

نظر بنده این است که، بیش تر باید در صحن عمومی حوزه وارد شد. وظیفه امروز حوزه این است که در کنار این رشد علومی که در دنیا در حال شکل گیری است و فطرت انسانی دنبال حقیقت است، حقیقت را به دنیا معرفی کند.

به نظر بنده، یک بیداری مختصری در نسل جوان حوزه به وجود آمده است؛ باید این بیداری را تقویت کرد و به تدریج شکل داد. البته نه به شکل دانشکده و مدرسه جداگانه ای، بلکه به شکل آهسته آهسته در درس های خارج وارد شود. مدرسین خارج باید این بحث ها را مطرح کنند.

بنده از مرحوم سید احمد آقا شنیدم که می گفت: از امام پرسیدم: برای مرجع شدن، چند سال لازم است درس بخوانند؟ ایشان فرمودند: یک عمر ۶۰ ساله.

آیه الله العظمی بروجردی رحمته الله بحث قضا را در اواخر عمرشان شروع کردند و تعبیرشان این بود که اگر در آینده نیازی شد که قضای اسلامی مورد عمل قرار بگیرد، اقلاً فی الجمله آشنا با مسایل قضایی باشیم؛ ولی امروز می بینیم قوانین قضایی متن زندگی ما را تشکیل می دهد.

حقیقت این است که کار زیادی نشده است و باید ما و امثال شماها در ارتباط با مدرسین نسل جوان و مدرسینی که اثر روی طلبه ها دارند، کار کنیم و از این لحاظ تقویت شان کنیم.

آشنایی طلاب با زبان های خارجی از اولویت های مدیریت حوزه است

سوی طلاب مواجه شود، زمانی که به کتب شرح لمعه یا مکاسب می رسند با مشکلات عدیده ای مواجه خواهند بود.

از سوی دیگر، آشنایی به زبان های زنده دنیا، برای تبلیغ معارف اهل بیت علیهم السلام در عرصه بین الملل بسیار ضروری است و طلاب و فضلاء حوزه های علمیه باید در فراگیری زبان های خارجی، به ویژه زبان و ادبیات عرب اهتمام بیشتری داشته باشند.

طلاب و مبلغان هم چنین در کنار فراگیری زبان که اولویت اجتناب ناپذیر تبلیغ در عرصه بین الملل است، باید محتوای تبلیغی دین را نیز به مخاطبان ارائه دهند. ارائه محتوای دینی بسیار مهم است و مبلغان باید شناخت جامعی از اسلام و مکتب اهل بیت علیهم السلام داشته باشند.

امروز شرایط ویژه ای را در جهان شاهد هستیم؛ و شیوه کار، امکانات و تجهیزاتی که در اختیار ما است، با ابزار و امکانات دشمنان بسیار متفاوت است. دشمنان در فضای مجازی سرمایه گذاری کرده اند و مبلغان دینی ما نیز باید با شیوه های نوین در فضاهای مجازی به تبلیغ دین بپردازند.

ما برای اجرای اهداف مکتب شیعه، نیاز به مهندسی جدی و قوی داریم. اگر اقدامات دشمنان را رصد نکنیم و در برابر آن ها انفعالی رفتار کنیم دچار مشکلاتی خواهیم شد.

همواره باید چند قدم جلوتر باشیم و عرصه را بردشمن تنگ کنیم تا آن ها زمینه هجمه به دین را نداشته باشند. باید حوادث آینده را در افق دور دست دید و بر طبق آن حرکت کرد.

دست اندرکاران و مسئولان عرصه تبلیغ باید شرایط جغرافیایی و وضعیت مخاطبان را به مبلغان ارائه کنند. فراگیری زبان های خارجی با توجه به شرایط جهانی امروز، برای طلاب یک ضرورت بوده و علاوه بر آن، سطح کیفی و علمی حوزه های علمیه را هم افزایش می دهد.

در همین راستا، در سال تحصیلی جاری، برنامه های مختلفی در دستور کار قرار گرفته است، که از مهم ترین آن ها، توجه جدی به بحث زبان آموزی طلاب می باشد. براین اساس، فراگیری حداقل ۲ زبان عربی و انگلیسی برای طلاب الزامی شده و این طرح امسال به صورت آموزشی در برخی از مدارس علمیه قم اجرا می شود.

■ آشنایی به زبان های زنده دنیا، برای تبلیغ معارف اهل بیت علیهم السلام در عرصه بین الملل بسیار ضروری است و طلاب و فضلاء حوزه های علمیه باید در فراگیری زبان های خارجی، به ویژه زبان و ادبیات عرب اهتمام بیشتری داشته باشند.

طلاب و مبلغان هم چنین در کنار فراگیری زبان که اولویت اجتناب ناپذیر تبلیغ در عرصه بین الملل است، باید محتوای تبلیغی دین را نیز به مخاطبان ارائه دهند ■

شرایط استثنایی فعلی در جهان هم از ناحیه دوستان و هم از ناحیه دشمنان، وظیفه و رسالت حوزویان را سنگین تر نموده، زیرا چشم جهانیان به حوزه دوخته شده است.

یکی از رسالت های حوزه های علمیه، شناخت ظرفیت ها، آسیب ها و اولویت های برنامه ای در حوزه است. این اولویت ها باید در قالب برنامه های کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت اجرایی شود. در این زمینه، آشنایی طلاب با حداقل یک زبان خارجی از اولویت های مهم حوزه می باشد.

اگر امروز بخواهیم در همین شهر قم افراد شاخصی را که متخصص ادبیات عربی باشند، معرفی کنیم، به طور یقین تعداد زیادی را نمی توان معرفی کرد. درست است که ما منابع زیاد در حوزه ادبیات عربی و زبان عربی نداریم، ولی همین منابع کم اگر با استقبال کمی از

در گفت وگو با معاون بین الملل حوزه تشریح شد

زبان آموزی طلاب؛ چرا و چگونه؟

گفت وگو: مرتضی سعیدی نجفی

چند سالی است که از شروع فعالیت معاونت بین الملل حوزه می گذرد؛ معاونتی که برخی تأسیس آن را ضرورتی قدیمی می دانستند و برخی نوعی موازی کاری! با این همه، نگاهی گذرا به اقدامات این مجموعه، خلأ وجود آن را در حوزه بیش از پیش نمایان می کند. برگزاری سفرهای علمی، نیازسنجی و بسترسازی برای حضور فضلالی حوزه در کنفرانس ها و همایش های داخلی و خارجی، تولید محتواهای بین المللی و اخیراً همایش بزرگ زبان دانان حوزوی؛ از اقدامات معاونت بین المللی حوزه بوده است. به بهانه برگزاری این همایش، خبرگزاری حوزه در گفت وگویی با حجة الاسلام والمسلمین محمد حسن زمانی، معاون بین الملل حوزه های علمیه، جوانب مختلف موضوع زبان آموزی را مورد بحث قرار داده است.

■ به عنوان اولین سؤال، بفرمایید زبان آموزی در دین اسلام چه جایگاهی دارد؟

■ اولین نکته ای که به ذهن می رسد، این است تا چه اندازه قرآن کریم به عنوان اصلی ترین منبع معرفت دینی مسلمانان و به عنوان کتابی که از جانب خدا برای بشر نازل شده، نسبت به این موضوع الهام دارد؟

ما معتقد هستیم «ولا رطب ولا یابس إلا فی کتاب مبین» بر این اساس آیات قرآن کریم را بررسی کردیم، آیات متعددی به نحوی مرتبط با زبان آموزی می شود که مناسب ترین آن، آیه؛ سوره ابراهیم إبراهيم است که «و ما أرسلنا من رسول إلا بلسان قومه لیبین لهم فیصل الله من یشاء و یهدی من یشاء و هو العزیز الحکیم»؛ (و ما هیچ پیامبری را جز به زبان قومش نفرستادیم تا [حقایق را] برای آنان بیان کند، پس خدا هرکه را بخواهد بیراه می گذارد و هرکه را بخواهد هدایت می کند و اوست ارجمند حکیم) برای الهام گیری از این آیه شریفه، اندکی دقت تفسیری نیاز است. مثلاً نکره در سیاق نفی مفید عموم است و خداوند با جمله «و ما أرسلنا من رسول» می خواهد بفهماند که شرط هم زبانی هر پیامبر با جامعه اش کلیتی استثنائاً پذیراست و همین نکته ظرفیت ادبی می تواند به ما حوزویان که وارثان انبیا هستیم، بفهماند هر مبلغ دینی که وارد ملت های دیگر می شود، باید به آن زبان مسلط باشد.

■ اعزام مبلغ همراه مترجم چه کاستی هایی ممکن است داشته باشد؟

■ اعزام مبلغان ناآشنا با زبان خارجی و همراه با مترجم، خلاف این نکته الهام گرفته شده از قرآن است. البته یک راز علمی روان شناسانه هم داریم، گرچه عالم دینی می تواند با کمک مترجم، معارف را به جامعه مخاطب منتقل کند، اما قطعاً دو ضایعه در عملیات ترجمه پیدا خواهد شد؛ اول این که گاهی مترجم بخشی از معارف پیچیده سخنران را نمی تواند بفهمد تا منتقل کند. ضایعه دوم این که مترجم احساسات سخنران را که در چهره و گاه در لحن او پیدا است، نمی تواند انتقال دهد.

■ وحی الهی به زبان های مختلف بوده است

■ اگر بخواهیم تبلیغ به صورت صحیح و مطلوب انجام گیرد، راهی جز تسلط به زبان های مورد نیاز، نیست. حدیث شریفی در این زمینه وارد شده که امام صادق علیه السلام می فرمایند: ما أنزل الله تبارک و تعالی کتاباً ولا وحیاً إلا بالعربیة؛ فکان یقع فی مسامع الأنبیاء باللسنة قومهم و کان یقع فی مسامع نبینا صلی الله علیه وآله وسلم بالعربیة» (بخارا الانوار/ ۱۶/ ۱۳۴ و ۲۶۳/ ۱۸) در این حدیث دو موضوع بیان شده اول این که خداوند آن چه را به انبیا وحی می کرد با زبان عربی بوده است. جمله دوم که می فرماید «کان یقع فی مسامع الأنبیاء باللسنة قومهم» وقتی آن سخن وحی که ذاتاً عربی بود در گوش جان انبیا قرار می گرفت، به زبان قوم و جامعه هر پیامبری در قلب هر پیامبری نهاده می شد؛ بنابراین از اول معارف با همان زبان تحویل داده می شد.

■ یادگیری زبان مقدمه واجب است

■ راجع به این که منطقی است مبلغ با زبان فارسی به کشورهای دیگر برود و مترجم بگیرد یا این که بهتر است خودش زبان یاد بگیرد؟ امام خمینی در سخنرانی که در تاریخ ۵ شهریور ۱۳۶۲ گفتند: «لازم است ما تبلیغ بکنیم و آن هم جزو واجبات است». تبلیغ در همه جای دنیا واجب است که لازمه این مطلب زبان آموزی می باشد. مقدمه واجب هم که واجب است. امام خمینی رحمته الله علیه در این تعبیر زبان آموزی را جزو واجبات به شمار آوردند و این تکلیف شرعی مرکز مدیریت و مسئولان بزرگ حوزه است که در انجام این واجب اقدام لازم را انجام بدهند.

با این توضیحات مشخص شد، همین یک آیه در خصوص

تدریس زبان های بزرگ دنیا برای حوزویان کفایت می کند و زبان آموزی اصلی واجب و تردیدناپذیر است تا بتوانیم با کمک آن رسالت دینی در عرصه بین الملل را که واجب شرعی است، انجام دهیم.

■ با پذیرش ضرورت زبان آموزی، این سؤال پیش می آید که چه زبان هایی در اولویت هستند؟

■ اول این که تمام زبان های بزرگ دنیا که بیشترین گوینده را دارد در اولویت قرار می گیرد. رهبرانقلاب در سخنانی که با اعضای شورای حوزه علمیه قم در ۲۹ شهریور ۱۳۷۶ داشتند، فرمودند: «درس هایی هست که مورد نیاز تبلیغ است اگرچه از درس های لازم حوزه نیست مثل زبان خارجی؛ پنج شش یا هفت زبان مهم در دنیا هست که اگر این ها را ندانیم کارمان پیش نمی رود یعنی هدایت را انجام نداده ایم. اگر کسی این زبان ها را نداند دستش از لحاظ تبلیغی بسته است». تأکید مقام معظم رهبری این است که حوزویان باید زبان را فرا بگیرند و هم چنین فرمودند، حتی افرادی که قصد اعزام به کشورهای دیگر را ندارند برای فهم نوشته های دیگر ملل لازم است زبان آن ها را بدانند.

■ بدنه حوزه چه اندازه پذیرای این مسئله یعنی یادگیری زبان است؟

■ اکثریت بدنه حوزه علاقه مند هستند. اقلیتی هستند که هم چنان ابا دارند و معتقدند که ضرورت ندارد.

■ چرا؟

■ کسانی که می گویند ضرورت ندارد، برای حرف خود دو دلیل دارند؛ اول این که تبلیغ با مترجم هم می تواند انجام گیرد، دوم این که این امر باعث می شود تا وقت طلبه ها گرفته شود. مقام معظم رهبری چون به این دلایل واقف اند، در یکی از سخنرانی های خود به پاسخ این گونه استدلال ها پرداختند. در سخنرانی که در دیدار با جمعی از نخبگان حوزه در ۱۳ آذر ۱۳۷۴ داشتند، گفتند: «اگر بگویم طلبه زبان خارجی لازم دارد، اگر کسی بخواهد به طور کامل مفید باشد؛ می گویند طلبه وقت ندارد، راست هم می گویند؛ واقعاً با این وضعیت طلبه وقت ندارد» این جا رهبری حرف سر بسته ای گفتند؛ ایشان چه وضعیت را نامطلوب می دانند و می گویند این وضعیت مانع شده تا وقت طلبه ها گرفته شود؟ در یکی از سخنرانی هایشان اشاره کردند به این که متون درسی و نظام آموزشی به گونه ای برنامه ریزی شده که تمام وقت طلبه ها را گرفته و حال این که نیاز نیست طلبه ها همه متون را کامل یاد بگیرند و می شود متون آموزشی مختصرتری را نوشت. در

آن صورت در وقت هم صرفه جویی شده است. ■ این مسئله حساسی است؛ بسیاری از اساتید و فضلالی حوزه مختصر کردن کتاب ها را مرتبط با ضعف علمی می دانند.

■ مطلب درستی است. یعنی طراحی درسی باید به گونه ای انجام گیرد تا هم قوت علمی محفوظ بماند هم صرفه جویی در وقت صورت گیرد. این با باز نویسی متون درسی امکان پذیر نیست؛ چون نمی شود عین همین متون وجود داشته باشد، اما سریع تر خواند.

■ تغییر متون درسی با حفظ قوت علمی باشد.

■ اگر متون درسی و نظام آموزشی ضمن حفظ علمی و اصالت معرفتی حوزوی بازنگری و مختصر شوند، نه تنها وقت خالی می شود، بلکه آن قدر فرصت خواهد بود که طلبه ها به استاد زبان های خارجی تبدیل شوند.

البته این کار در حوزه های دیگر کشورها انجام گرفته و شاهد بودم که دانشکده زبان های دانشگاه الازهر مصر در این زمینه موفق شده و طلبه هایی را تربیت کردند که هم حافظ کل قرآن هستند، هم فقه خودشان را خواندند و هم استاد زبان های بین المللی می باشند و همه این کارها در طول ده سال انجام گرفته است. در مصر شاید نزدیک به ۲۰۰ نفر استاد زبان فارسی بودند که اصالتاً ایرانی نیستند. همه این ها دارای دکترای ادبیات فارسی بودند. این تجربه نشان می دهد که فرمایش مقام معظم رهبری شدنی است و بیرون از واقعیت نمی باشد.

■ با شرایط فعلی و نظام کنونی حوزه، طلاب از چه سطح و پایه ای وارد فرایند یادگیری زبان شوند؟

■ دیدگاه ها در این زمینه متفاوت است؛ یک دیدگاه این است که طلبه در سال اول باید به مکالمه عربی مسلط شود. نظر برخی مسئولان حوزوی نیز این است که طلبه ها در ابتدا فقط زبان عربی همراه با مقداری معارف اسلامی و قرآنی بخوانند و در سال دوم درس ها را یاد بگیرند. جامعه المصطفی این کار را انجام داده و در سال اول فقط فارسی آموزش می دهد. جالب است که برخی از این افراد ۶ یا ۷ ماهه به زبان فارسی صحبت می کنند. برخی کشورهای اروپایی هم برای پذیرش دانشجو این کار را انجام می دهند و دانشجویان باید در سال اول زبان انگلیسی یا فرانسوی بخوانند.

نظر دیگر این است که از سال های دوم و سوم آموزش زبان آغاز شود. با این استدلال که آموزش زبان در سال اول، ممکن است موجب ریزش رویکردی در طلاب شود و بعد از این که زبان را یاد گرفتند، احساس کنند که کارهای دیگری را می دانند و می توانند در عرصه های مختلف وارد شوند، در حالی که هنوز بنیان علمی آن ها محکم نشده است. لذا اکنون کارشناسان حوزه به این نظر رای دادند که آموزش زبان از پایه دوم و سوم آغاز شود و در حال تهیه متون برای این کار هستیم.

نظریه سوم این است که طلاب بعد از این که در دانش دینی سامان گرفتند، یعنی حداقل از پایه های هفتم و هشتم به بعد، می توانند زبان را یاد بگیرند. استدلال طرفداران این نظریه این است که افرادی باید زبان یاد بگیرند که درس خارج می خوانند و از نظر مبلغ بودن مبلغ بالفعل شده اند چون قطعاً می توان از آن ها بهره تبلیغی برد. نظریه سوم ضرورت دارد و ۱۰۰ درصد تضمین شده که این کار انجام گیرد، گرچه مقداری که سن طلاب بالا می رود یادگیری سخت می شود لذا فراگیری مقداری سخت ترمی گردد.

■ الجمع مهما ممکن اولی من الطرح!!

■ دیدگاه بدنه جمع بین سه نظریه پیش گفته است. این نظرات موقعی بدیل هم به حساب می آیند که ناچار باشیم یکی فقط از این ها را انتخاب کنیم. اما با توجه به این که کل طبقات حوزویان ما از طلاب مبتدی تا سطوح دو و سه و فضلا و فرهیختگان حوزه

فاقد آموزش زبان های خارجی هستند، دلیلی ندارد که یک گروه را تحت پوشش قرار دهیم و دو گروه دیگر را محروم کنیم. لذا ما باید هر سه گروه را تحت پوشش قرار دهیم، منتها برای آسیب های هر سه نظریه تدبیرهایی بیاندیشیم تا آن آسیب ها کاهش پیدا کند. لذا دیدگاه بنده دیدگاه جمع بین این هاست.

بعد از این که از این مرحله گذار عبور کردیم و همه حوزویان زبان را تا حد لازم فرا گرفتند، باید برای طلاب دوره های بعدی فکر کنیم که بهتر است آموزش زبان را از کجا شروع کنیم.

■ شما به چه زبان هایی آشنا هستید؟

■ من از طلبه هایی هستم که نه مربیان در دوران تحصیل گفتند باید زبان یاد بگیرید و نه شرایطی در این زمینه برایمان فراهم شد. در چند سالی که در مصر بودم، فرصتی فراهم شد تا به زبان عربی در حد سخنرانی تسلط پیدا کنم و توانستم در آن دو سه سال بارها در الازهر سخنرانی کنم.

■ آیا یادگیری زبان در بین علمای سلف هم سابقه ای دارد؟

■ قبل از علما راجع به ائمه (علیهم السلام) اشاره ای داشته باشم، ما در سیره رفتاری ائمه (علیهم السلام) احادیث فراوانی می بینیم که گاه به زبان های غیر عربی و متناسب با مخاطبشان سخن می گفتند و گاه بدون مترجم سخنان افراد غیر عرب را می شنیدند. طبق بحار الانوار زبان های که ائمه با آن ها صحبت کردند، عبارت اند از فارسی، ترکی، یونانی، عبری، سولانی، نوبه ای، رومی، هندی، حبشی، نبطی، سریانی و زطی.

■ عالمان زبان دان در تاریخ شیعه؛

■ اما راجع به عالمان بزرگی که در تاریخ تشیع داشتیم، مشاهده می کنیم که برخی از فقها و مجتهدان بزرگ برای این که معارف اهل بیت (علیهم السلام) را به دیگر ملل برسانند، به فراگیری زبان ها پرداخته اند که به تعدادی از این ها اشاره می کنم. اول مرحوم شیخ احمد قمی در حدود ۵۰۰ سال پیش برای این که بتواند وارد تایلند شده و در آن جا دین مبین اسلام را تبلیغ کند، زبان های عربی، اردو، انگلیسی و تایلندی را فرا گرفته و با این چهار زبان موفق شد محبوبیت زیادی در تایلند پیدا نموده و حتی به مقام نخست وزیری برسد و میلیون ها مسلمان و شیعه در تایلند محصول تلاش های این عالم بزرگ زبان دان است. بعد مرحوم ملامهدی نراقی نیز زبان عبری و لاتین را فرا گرفت و با انجام کارهای پژوهشی به بررسی کتاب های که مسیحیان با این زبان ها راجع به دین اسلام نوشته اند، پرداخت.

سوم، صاحب جواهر، محمدحسن نجفی است که به فراگیری زبان های اردو، انگلیسی و گجراتی پرداخت و توانست در جمع هندی ها حضوری نقش آفرین داشته باشد. مرحوم علامه سردار کابلی یکی از شاگردان آقا بزرگ تهرانی و شیخ عباس قمی هم به ۴ زبان انگلیسی، عبری، عربی و اردو مسلط شد و در تبلیغات بین المللی خود همواره از این زبان ها بهره می برد. شیخ محمدتقی قمی نماینده آیه الله العظمی بروجردی که به مصر رفت، به سه زبان انگلیسی، فرانسه و عربی مسلط بود. شهید آیه الله بهشتی نیز به سه زبان انگلیسی، آلمانی و عربی و هم چنین امام موسی صدر به سه زبان فرانسه، عربی و انگلیسی مسلط بودند. این افراد از جمله عالمان برجسته شیعه هستند که به زبان های خارجی تسلط پیدا کردند. برای مطالعه

بیشتر فعالیت های تبلیغی حوزویان زبان دان، معاونت بین الملل حوزه اقدام به تألیف کتابی با عنوان پرچم داران بین المللی تبلیغ در تاریخ تشیع کرده که ان شاء الله به زودی بعد از ویرایش و چاپ در دسترس علاقمندان قرار خواهد گرفت.

■ نکته مهم دیگر این است که مبلغ موفق بین المللی، علاوه بر یادگیری زبان و داشتن علم دینی کافی، به آشنایی با فرهنگ و ادبیات مخاطب هم نیاز دارد؛ در این زمینه چه اقداماتی انجام گرفته است؟

و دینی، یک مبلغ باید بداند توسط کارشناسان دعوت شده مطرح می گردد.

■ گاهی ممکن است این شبهه مطرح شود، با وجود این همه طلبه غیر ایرانی که به ایران آمده و به کشورهای خود برمی گردند، چه نیازی به زبان آموزی طلاب ایرانی است؟

■ این نکته درست است که برخی از نیاز تبلیغی کشورهای خارج را همین طلاب جامعه المصطفی العالمیه تأمین می کنند؛ و ما کار المصطفی (علیه السلام) را ارجح می نهیم. اما دو

■ برای تربیت مبلغان بین المللی لازم است تا علاوه بر زبان،

درسی به نام فرهنگ ملل و میراث سنجی دینی ملت ها را هم در نظر بگیریم.

این کار در طول سه سال گذشته انجام و مورد استقبال قرار گرفته است. ■

کمبود هست؛ کمبود اول، در برخی از ملیت ها و کشورها یا طلبه نداریم یا کم داریم؛ مثلاً از کشور یک میلیارد و چند صد میلیون چینی تعداد طلبه های ما نزدیک به صفر است. فرانسه که کشور مهمی است اما تعداد طلاب فرانسوی ما بسیار اندک هستند. از آمریکا هم با چند صد میلیون نفر جمعیت، در حوزه تعداد کمی طلبه داریم. پس باید ایرانی ها به پا خیزند و این کمبود را جبران کنند. این مطلب را قبول دارم در کشورهایی که طلبه زیاد داریم مثل پاکستان و افغانستان، به تربیت طلبه به زبان آن ملت، کمتر نیاز خواهیم داشت. اما هر چه دورتر می رویم، نیازمان بیشتر می شود.

کمبود دوم، سطح علمی است. از تمام کشورهایی هم که در ایران طلبه هستند نهایتاً افراد مذکور سطح را تمام خواهند کرد و بیش از این نیست. برای دانشمندان و عالمان مسیحی فرانسه کافی نیست طلبه هایی که تا پایه ده درس خوانده اند بتوانند آن ها را ارشاد کنند. ما برای فرانسه به افرادی نیاز داریم که پاسخ گوی سئوالات و شبهات فلسفی آن ها باشد مثل استاد فیاضی، بنابراین توانمندی طلبه های فارغ التحصیل المصطفی (علیه السلام) در سطح توانمندی اساتیدشان نیست و همه آن ها دارای اساتید متخصص در قم هستند.

■ درخصوص همایش زبان دانان حوزوی، از شکل گیری ایده برگزاری تا امروز چه اقداماتی انجام گرفته؟

■ جرقه اصلی برگزاری این همایش، مطالبات مقام معظم رهبری بود. ایشان به عنوان بزرگترین دیده بان روحانیت شیعه، نیازهای کل جهان بشریت را می بینند و باید دیدگاه های ایشان را غنیمت شمرد. علاوه بر این، اعتقاد به ضرورت تبعیت از ولایت فقیه، ما را ملزم می کند تا شرعاً آن چه ایشان فرمان می دهند، با جان و دل بپذیریم.

البته در این زمینه، شورای محترم عالی حوزه

و جامعه مدرسین گامی برداشته و مطالبات رهبری را تنظیم کردند. جلساتی را هم شورای معاونین حوزه با اشراف مدیر محترم حوزه در جامعه مدرسین با همت آیه الله یزدی برگزار و زمینه های اجرا را فراهم کردند. این اقدام مبارکی بود که بستر را فراهم کرد تا ما به عنوان معاونت بین الملل حوزه، به اجرای این فرمان ها و رهنمودها بپردازیم. لذا تصمیم گرفتیم مطالبات بین المللی سخنرانی های مقام معظم رهبری در طول سفر ۱۰ روزه به قم را استخراج کنیم. تعدادی از آن ها استخراج شد، و در ادامه، تمام سخنرانی های رهبری از آغاز انقلاب و حتی قبل از انقلاب مورد بررسی قرار گرفت. سپس توصیه های امام بزرگوار را در عرصه بین المللی استخراج کردیم. نتیجه کار برای من شگفت آور بود و با این که معاون بین الملل هستم، اما خبر نداشتم که امام راحل بارها از حوزویان می خواستند تا زبان را فرا بگیرند؛ و احساس شرم کردم که سی سال گذشت و ما حوزویان دستور امام خمینی (علیه السلام) را اجرا نکردیم. این شرمنده گی، ما را وادار کرد رهنمودهای امام و رهبری را در کتابی جمع کردیم.

■ تدوین طرح زبان آموزی حوزویان

■ یکی از ده ها مطالبه امام راحل و رهبر انقلاب یادگیری زبان است، لذا تصمیم گرفتیم تا در عرصه آموزش زبان حوزویان اقدامی انجام دهیم. کار کارشناسی را شروع و طرحی ارائه دادیم که ده ها راه را به ما الهام می دهد. برخی از آن ها استفاده از کلاس، گوش دادن به رادیو عربی ایران، نگاه کردن به شبکه های عربی، شرکت کردن در کلاس استادی که عربی تدریس می کند، تدریس برای طلبه های دیگر، خلاصه نوشتن به زبان عربی، دوره قرظیه زبان یک ماهه مثل مدرسه شهیدین و گذراندن دوره زبان در خارج از کشور است.

ما طرح جامع زبان آموزی را فراهم کردیم و فهمیدیم یکی از این ده ها راهکار، این است که باید به اطلاع رسانی ضرورت زبان به حوزویان بپردازیم. بخشی از جامعه حوزوی که هنوز به زبان آموزی توجه نکرده، با ارائه این اطلاعات، به ضرورت آن واقف خواهد شد. لذا تصمیم گرفتیم همایش زبان دانان حوزوی را برگزار کنیم.

■ برکات متعدد همایش زبان دانان حوزوی

■ در بررسی های بعدی افق جدیدی برای ما باز شد و متوجه شدیم که برگزاری این همایش می تواند به طور همزمان برکات متعددی داشته باشد. اولین برکت، شناسایی مستقیم و عینی زبان دان های حوزه است. دوم اطلاع از ظرفیت های علمی و تبلیغی حوزه می باشد، چون مراکز اعزام کننده مبلغ از تمام ظرفیت های حوزه استفاده نمی کنند. برکت سوم، آشنا شدن مراکز زبان آموزی حوزوی با یکدیگر است. ما بیش از ۱۰ مرکز زبان آموزی حوزوی و مرتبط با حوزه داریم. این ها از ظرفیت یکدیگر اطلاع لازم را نداشتند و هر کدام مسیر خود را می پیموند که این همایش مقدمه ای شد تا تمام مدیران زبان آموزی حوزه با روش ها و فعالیت های هم آشنا شوند.

برکت دیگر همایش، این است که دیدگاه بزرگان و پیشوایان دینی در زمینه زبان آموزی را به حوزویان برسانیم، لذا امیدواریم در این زمینه موفق شویم.

اهمیت و جایگاه آموزش و فراگیری زبان در حوزه های علمیه

علی امیرخانی / مدیر اداره مطالعات بین الملل

فارغ التحصیلان آن ها حداقل به دو یا سه زبان دنیا مسلط بوده و به راحتی با مخاطبان بین المللی تکلم می کنند و آموزه های دینی و فرهنگی مورد نظر خود را با لسان اقوام و ملل، به آن ها ارائه می کنند؛ این در حالی است که فارغ التحصیلان حوزه های علمیه خصوصاً در ایران، نه تنها از چنین ابزارهایی محروم هستند، بلکه اکثر عالمان دینی از تکلم روان به زبان عربی نیز که مرجع و اولویت در آموزش های ما می باشد، بازمانده اند و این حقیقت تلخ را می توان در مواجهه عالمان دینی حوزه های علمیه ایران با سایر عالمان دینی کشورهای دیگر، به شکل ملموسی نظاره کرد.

بی شک، حوزه های علمیه و مدیران عالی آن، باید موانع زبان آموزی را از سر راه طلاب و مبلغان بردارند و بستر مناسبی را برای آموزش و تجهیز طلاب و عالمان دینی به زبان های زنده دنیا و آشنایی با فرهنگ ملل فراهم سازند.

■ عالمان و مبلغان دین اسلام نیز که رهروان قرآن و عترت و وارثان انبیا و اولیای الهی هستند، همواره در طول تاریخ با فراگیری زبان های ملل مختلف، معارف اصیل دین مبین اسلام را به سرزمین های دور و نزدیک به ارمغان برده و زمینه های هدایت آن مردمان را فراهم نموده و آثار گران قدری را از خود برجای گذاشته اند. ■

برخی از موانع عبارت اند از:

الف) بلا تکلیفی و سرگردانی طلابی که زبان را یاد گرفته اند؛ زیرا مراکز و مؤسسات مسئول، برنامه منظمی برای استفاده از زبان دانان حوزوی در داخل و خارج از کشور ندارند.

ب) آگاهی اندک مبلغان و عالمان دینی از اوضاع دینی و فرهنگی مخاطبان بین المللی به ویژه عدم اطلاع از فرصت های

موجود برای تبلیغ و ترویج دین در فضاهای حقیقی و مجازی.

ج) حجم سنگین دروس آموزشی مقاطع و سطوح مختلف حوزه های علمیه؛ به گونه ای که برنامه های روزانه درسی در حوزه های علمیه به شیوه ای تنظیم شده، که جایی برای آموزش زبان و یا آشنایی طلاب با فرهنگ ملل نمانده است. تاکنون در نظام آموزش حوزه های علمیه به مسئله آموزش زبان به عنوان یک امر حاشیه ای و غیر ضرور نگاه شده است.

د) تعدد شیوه های آموزش زبان و غیر تخصصی بودن آن ها و عدم اعطای مدرک رسمی از طرف مراکز حوزوی به زبان آموزان. ...

امید می رود با توجه به جهانی و جامع بودن رسالت پیامبر مکرم اسلام ﷺ و تحقق وعده الهی مبنی بر استقرار حکومت جهانی حضرت ولی عصر (عجل الله تعالی فرجه) در جهان؛ حوزه های علمیه به ویژه مراکز و مؤسسات آموزشی و متولیان امر آموزش حوزه های علمیه؛ با بازنگری در شیوه های آموزشی و آسیب شناسی و شناسایی نقاط ضعف و قوت و ارائه راهبردها و راهکارهای شایسته در ساختار نظام آموزشی، طلاب توانمند و عالم را به ابزارهای روز دنیا به ویژه زبان و آشنایی با فرهنگ ملل تجهیز نمایند.

همواره بر تبلیغ و ترویج آموزه های ناب اسلام تأکید داشتند و نگاه ایشان همواره بین المللی و جهانی بود و بر ملزومات تبلیغ و ترویج احکام اسلامی، به ویژه فراگیری زبان، تأکید می نمودند. چنان که می گفتند: «اگر ما همه زبان ها را برای تبلیغ اسلام بدانیم، عبادتی بزرگ است. ما با زبان این جا که نمی توانیم برای مردم آمریکا و سایر کشورها مسایل اسلام را بگوییم. امروز اسلام در اکثر کشورها مطرح است. امیدوارم که شما بتوانید اسلام را برای مردم جهان عرضه کنید» (صحیفه نور/ ۷۲/۱۸، سخنرانی در جمع اعضای شورای عالی تبلیغات اسلامی، ۲ شهریور ۱۳۶۶)

حضرت آیه الله خامنه ای رهبر معظم انقلاب اسلامی نیز بر اهمیت و نقش زبان در انتقال و ترویج آموزه های اصیل اسلام توسط مبلغان و عالمان دینی به مخاطبان بین المللی سفارش داشته اند و تأکید می کنند: «طلاب باید زبان های زنده دنیا را هم

آموزش و فراگیری زبان های زنده دنیا با هدف تبلیغ و ترویج آموزه های دین، دارای نقش و اهمیت راهبردی می باشد و امروزه ضرورت سخن گفتن به زبان قوم، یک حقیقت انکارناپذیر است. نقش راهبردی آموزش و فراگیری زبان ملل مختلف، از سویی در بهره گیری از آخرین دستاوردهای فکری بشر و از دیگر سو در ارائه معارف اسلامی و ظرفیت های حوزه های علمیه به مجامع علمی دنیا به ویژه در عرصه فرهنگ و دین، بسیار مهم و تأثیرگذار است؛ به گونه ای که در دنیای امروز، ناتوانی در ارائه معارف به مردم دنیا و مجامع علمی به زبان مخاطب، به نوعی به منزله بهره نبردن از علم و دانش است.

زبان مادری، وطنی و محلی، جزو وجود و هویت هر قومی به حساب می آید و شنیدن حقایق با زبان مادری، دل نشین تر و پذیرفتنی تر است. مخاطب وقتی ببیند کسی با زبان او حقایقی را بازگویی کند، به طور طبیعی بهتر و آسان تر آن را می فهمد و می پذیرد؛ افزون بر این، زبان نقش محوری و اصلی در انتقال مطالب دارد؛ همان گونه که اصطلاحات علمی هر فنی، ریختن مطالب در قالب واژگان و عبارات رایج هر زبانی، انتقال مطالب را راحت تر، قابل فهم و هضم می کند.

نکته دیگر آن که، زبان هر قومی ظرفیت ها و ظرفیت های ویژه ای دارد که انتقال پذیر به مخاطبان غیر آن زبان نیست؛ برای مثال، زبان عربی، اگر به فارسی ترجمه شود، عین آن چه که از آن لفظ و واژه، عرب می فهمد، غیر عرب نمی تواند آن را درک کند. (تفسیر آسان/ ۱۲/ ۱۰۵)

ابزار نیرومند زبان، از آغاز ظهور اسلام تاکنون مورد توجه بوده است. مهم ترین و نخستین منبعی که اهمیت آموزش و فراگیری زبان را به انسان ها یادآوری می کند، قرآن کریم است.

مجموعه ای از آیات است که از آن ها به صورت مستقل یا به ضمیمه روایات، ضرورت یا حسن فراگیری زبان خارجی با هدف تبلیغ دین و ترویج مکتب و فرهنگ اهل بیت (علیهم السلام) استفاده می شود؛ مثلاً خداوند متعال با تأکید بر سخن گفتن با مخاطبان به زبان آن قوم، می فرماید: «و ما ارسلنا من رسول الا بلسان قومه لیبین لهم فیض الله من یشاء و یهدی من یشاء و هو العزیز الحکیم» (ابراهم/ ۴)؛

و ما هیچ پیامبری را جز به زبان قومش نفرستادیم تا [حقایق را] برای آنان بیان کند. پس خدا هر که را بخواهد بی راه می گذارد و هر که را بخواهد هدایت می کند و اوست ارجمند حکیم.

از آیه یاد شده، برداشت می شود که زبان، نقش ممتازی در ابلاغ رسالت پیامبران الهی و ترویج و ابلاغ آموزه های دینی به مردم دارد و خداوند متعال با اهمیت و جایگاه این ابزار مؤثر تأکید می فرماید. پیامبران و اولیای الهی، به ویژه پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) و ائمه هدی (علیهم السلام) هم به صورت های گوناگون نقش زبان را به عنوان ابزاری مؤثر برای پیش برد اهداف دینی خاطر نشان کرده اند.

امام صادق (علیه السلام) از پدر بزرگوارشان نقل فرموده اند که آن حضرت فرمودند: «هر کس، با زبان، ما را در مقابل دشمنان کمک و یاری نماید، روز توقفتش برای پاسخ گویی (رستاخیز) در برابر (عدل) خدا، خدای مهربان، زبان او را برای احتجاج و دفاع از خود باز و گویا خواهد ساخت.» (بحار الانوار/ ۲/ ۱۳۵)

عالمان و مبلغان دین اسلام نیز که رهروان قرآن و عترت و وارثان انبیا و اولیای الهی هستند، همواره در طول تاریخ با فراگیری زبان های ملل مختلف، معارف اصیل دین مبین اسلام را به سرزمین های دور و نزدیک به ارمغان برده و زمینه های هدایت آن مردمان را فراهم نموده و آثار گران قدری را از خود برجای گذاشته اند.

امام خمینی (رحمه الله) و مقام معظم رهبری هم در بیانات خویش به این مهم اشاره نموده و امر زبان آموزی را یکی از وظایف مهم حوزه های علمیه و عالمان دینی دانسته و انجام رسالت های بین المللی حوزه های علمیه و آگاهی مخاطبان بین المللی از آموزه های اصیل و ناب مکتب اهل بیت (علیهم السلام) را در گرو آموزش زبان های خارجی و آشنایی با فرهنگ ملل می دانند. امام خمینی (رحمه الله)

آموزش ۱۰۰۰ طلبه در مرکز زبان حوزه علمیه قم

گفت وگو: اکبر پوست چیان

مرکز آموزش زبان حوزه به عنوان بازوی علمی تخصصی حوزه به منظور راهبری، مدیریت، ارتقای سطح علمی و اجرای آموزش های مورد نیاز حوزه علمیه در زمینه زبان و ارتباطات بین المللی تلقی می شود.

انتقال آموزه های متعالی اهل بیت (علیهم السلام) به سراسر جهان که در این دنیای وانفسا، تشنه دریافت آموزه ها و معارف حیات بخش انسانی هستند، ضرورت امروز حوزه علمیه است. از آن جا که رساندن این مفاهیم، بدون هیچ واسط دیگری هم چون مترجم و...، اعتماد و اطمینان بیشتری به دنبال دارد، حوزه علمیه قم از سال ۱۳۸۸ اقدام به تأسیس مرکز آموزش زبان حوزه کرد تا به این ضرورت معاصر پاسخ داده باشد و طلابی را جهت این امر و به عنوان طلاب زبان دان تربیت نماید، خبرگزاری حوزه برای انعکاس فعالیت این نهاد حوزوی گفت وگویی با یکی از مسئولان این مرکز انجام داده است.

آن چه در پی می آید، حاصل گفت وگویی خبرنگار خبرگزاری حوزه با «محمد تقی رحیمی» معاون آموزش مرکز آموزش زبان های خارجی حوزه علمیه قم پیرامون فعالیت این مرکز است.

■ مرکز آموزش زبان های حوزه در حال حاضر چه زبان هایی را آموزش می دهد و چه چشم انداز آموزشی دارد؟

■ در حال حاضر این مرکز با چهار زبان اصلی عربی، انگلیسی، اسپانیولی و فرانسه مشغول به آموزش است و در برنامه های آتی درصدد هستیم زبان های اردو، چینی، مالایو، روسی، ترکی و آلمانی را در صورت تأمین اعتبار و حمایت های جدی برای هر چه توانمند ساختن طلاب و فضایی حوزه های علمیه راه اندازی کنیم.

■ با توجه به این که راه اندازی کلاس های زبان از برنامه های جانبی حوزویان قلمداد می شود، آیا طی این سال ها حمایت های لازم از فعالیت های این مرکز صورت گرفته است؟

■ در طول این سال ها و با توجه به مشکلاتی که ما بر سر راه داشتیم، تنها مجموعه ای که دلسوزانه و جانانه مرکز آموزش زبان طلاب را حمایت کرد «مدیریت حوزه علمیه استان قم» و شخص حجة الاسلام والمسلمین فرخ فال بود که همیشه این مرکز و دغدغه های ما را با رویی گشاده پذیرا بوده و حمایت کردند و زمانی که تصمیم بر انحلال این مرکز گرفته شد، خود ایشان مدیریت عالی آن را بر عهده گرفت و زیر نظر مدیریت حوزه علمیه استان قم اداره شد. با توجه به اهتمام مدیر محترم حوزه علمیه استان قم و تشریح فعالیت ها و خدمات علمی - آموزشی این مرکز در شورای عالی و مرکز مدیریت حوزه های علمیه، ان شاء الله از سال آینده آموزش زبان عربی جزو دروس اصلی حوزه علمیه می شود و سپری کردن آن برای طلاب جدیدالورود الزامی خواهد شد.

■ نگاه به مرکز آموزش زبان حوزه چگونه است؟

■ مرکز آموزش زبان به عنوان بازوی علمی و تخصصی حوزه برای راهبری، مدیریت، ارتقای سطح علمی و اجرای آموزش های مورد نیاز حوزه علمیه در زمینه زبان و ارتباطات بین المللی تلقی می شود.

فرایند تخصصی برنامه ها، خارج از تصور کارشناسان و صاحب نظران بود و این گونه بود که نهاد این مرکز به عنوان موفق ترین مرکز این رشته در مجامع علمی و فرهنگی کشور درخشید.

از جمله محصولات این مرکز تربیت صدها زبان دان و مترجم است که هم اکنون مشغول به تحقیق، ترجمه و تدریس در مراکز معتبر حوزوی، دانشگاهی و مؤسسات معتبر زبان هستند، می باشند.

■ هدف حوزه از تأسیس این مرکز چه بود؟

■ اهداف و وظایف مهمی در عقبه تأسیس این مرکز بوده که از جمله آن ها می توان به موارد ذیل اشاره کرد:

۱- اجرای منویات مقام معظم رهبری و مراجع عظام تقلید از جمله مرجع فقید، آية الله العظمی فاضل لنکرانی رحمة الله علیه که در آخرین دیدارشان با اعضای شورای عالی حوزه تأکید کردند: «شرایط زمانی اقتضا می کند طلاب با زبان های مورد نیاز دنیا آشنا شوند. شورای عالی سعی کند طوری برنامه ریزی کند که طلاب به دوزبان مهم عربی و انگلیسی مسلط شوند».

۲- اجرای اصل ۳۸ اصول حاکم بر نظام حوزه که برگسترش آموزش زبان و مکالمه عربی و زبان های دیگر تأکید دارد.

۳- مسلح شدن مبلغان به زبان های زنده دنیا جهت بسط و گسترش علوم و معارف اهل بیت (علیهم السلام).

۴- همکاری با سایر مؤسسات و مراکز فرهنگی ذیربط جهت تأمین نیازها و توسعه آموزش به زبان های خارجی که از جمله می توان به بعثه مقام معظم رهبری، مجمع جهانی اهل بیت (علیهم السلام)، سازمان حج و زیارت... اشاره کرد.

۵- ساماندهی مراکز حوزوی فعال در زمینه آموزش زبان های خارجی، طراحی و تولید نرم افزارهای اسلامی به زبان های مختلف متناسب با شأن حوزه علمیه.

■ مرکز آموزش زبان حوزه چه وظایفی را در اولویت قرار داده است؟

■ احیای زبان عربی به عنوان زبان علمی

و فرهنگی در حوزه های علمیه.

- تقویت بنیه علمی طلاب از راه تسلط به زبان عربی و تثبیت قواعد و دستور زبان عربی با به کارگیری آن در مهارت های شنیداری، نوشتاری و گفتاری مکالمات روزمره و کوتاه شدن طول دوره تحصیل با حذف زبان واسطه و ترجمه متون درسی در تدریس و تدریس.

- ایجاد توانمندی ارتباط با مجامع علمی دنیا و تبلیغ در کشورهای مختلف، ارتباط با حق جویان داخل و خارج از کشور و پاسخ گویی به سئوالات، شبهات و دفاع از مکتب اهل بیت (علیهم السلام).

■ دوره های آموزشی عمومی و تخصصی این مرکز چگونه برگزار می شود؟

■ در بخش عمومی که شامل ۱۲ ترم می باشد، دانش پژوه سه مقطع مقدماتی، متوسط و عالی را در قالب ۲۱ جلسه ۹۰ دقیقه ای پشت سر می گذارد که در صورت احراز نمره قبولی وارد ترم جدید آموزشی می شود و اگر دانش پژوه موفق به سپری نمودن هریک از مقاطع سه گانه رشته مربوطه شود، گواهینامه معتبر با تأیید مرکز آموزش زبان و مدیریت حوزه علمیه استان دریافت خواهد کرد.

■ با لحاظ تحولات و پیشرفت های روز دنیا برای روزآمدی کلاس ها و هم چنین اساتید این چه برنامه ای دارید؟

■ از آن جا که این مرکز وابسته به حوزه علمیه قم می باشد، در مرحله اول، برای پذیرش اساتید به عنوان استوانه های علمی مرکز، گزینش و نگاه جدی را داریم، که استادی که جذب این مرکز می شود، در حد بالایی از نظرافتقادی و علمی باشد.

مرحله دیگر این به روز رسانی، برگزاری دوره مهارت افزایی اساتید است که هر سال اساتید این مرکز به این دوره دعوت و ملزم به شرکت در آن هستند، به طوری که با جدیدترین روش های آموزشی، آشنا می شوند و مهارت های جدید را کسب می کنند تا بتوانند اعتبار و سطح علمی کلاس را بالا ببرند.

■ فعال ترین و پرمخاطب ترین کلاس های آموزشی این مرکز کدام اند؟

■ فعال ترین کلاس های آموزشی این مرکز به ترتیب انگلیسی، عربی، فرانسه و اسپانیولی می باشد و علت این که زبان انگلیسی رتبه نخست را دارد، بدین جهت می باشد که انگلیسی زبان تکنولوژی و به عنوان یک زبان بین المللی مطرح است و عربی به عنوان زبان دین و دومین زبان مطرح دنیا پرمخاطب ترین این زبان ها را شامل می شوند.

■ آیا مرکز آموزش زبان حوزه به جز تدریس و آموزش، فعالیت دیگری هم دارد؟

■ بله، با توجه به این که این مجموعه با نیروی اندک و کار جهادی موفق به آموزش و تربیت بیش از هزاران نفر از طلاب حوزه های علمیه در این سال ها شده است، از مباحث دیگری چون اطلاع رسانی نیز جانمانده و با همه دغدغه ها توانستیم از سال ۸۸ تا سال گذشته، فصلنامه ای تخصصی و بین المللی با موضوع کمک آموزشی زبان عربی معاصر با عنوان «النافذه» را منتشر و علاوه بر مراکز علمی کشور در دانشگاه های معتبر کشورهای خاورمیانه توزیع کنیم که متأسفانه به دلیل عدم اعتبار مالی لازم این مجله پرمخاطب دیگر منتشر نشد و در صورتی که تا فرصت باقیمانده حمایت نشود، با توجه به تذکرات وزارت ارشاد، مجوز این مجله باطل خواهد شد.

اقدام دیگر راه اندازی پایگاه اطلاع رسانی مرکزیه نشانی www.qomilc.com می باشد که بیشتر مختص زمان آغاز دوره های آموزشی و خدمات آموزشی مرکز است.

■ آیا طرح های دیگری هم در دست اقدام و برنامه ریزی دارید؟

■ بله، در دو فاز در حال برنامه ریزی و طراحی هستیم که فاز اول شامل: آموزش طلاب برادر، آموزش طلاب خواهر و آموزش خانواده های طلاب است؛ و فاز دوم نیز در قالب گسترش شعب مرکز در شهرستان ها می باشد.

مدیر مؤسسه فرهنگی هنری اندیشه شرق

نیازمند یکصد هزار مبلغ زبان دان در آمریکای لاتین هستیم

پژوهشگر عرصه بین الملل گفت: امروز جهانیان مشتاق اند پیام های امام راحل رحمة الله علیه و سخنان مقام معظم رهبری را شنیده و آن را بفهمند؛ پس احتیاج داریم با یادگیری زبان، این پیام ها و سخنان را به آنان منتقل کنیم.

■ حجم تبلیغات ضد ایرانی و اسلامی در دنیا بسیار وسیع است و اگر می توانستیم با دانستن زبان، به این هجمه ها پاسخ دهیم، شاید به این اندازه ذهن ها نسبت به ایران خراب نشده و ایران هراسی و اسلام هراسی رواج پیدا نمی کرد.

نیازسنجی وارد عرصه فراگیری زبان شوند تا بتوانند تأثیرگذار باشند.

■ **عدم برنامه ریزی، آفت ورود به عرصه فراگیری زبان است**

حجة الاسلام والمسلمین ربانی، یکی از مشکلات ورود به عرصه فراگیری زبان را عدم برنامه ریزی مناسب عنوان کرد و گفت: در موارد متعددی، طلاب با احساس وظیفه و تکلیف وارد عرصه فراگیری زبان در برخی از مؤسسات شده اند که متأسفانه با عدم برنامه ریزی از سوی آن مؤسسه، هم دروس حوزوی خود را از دست داده اند و هم از زبانی که بلد بوده اند، استفاده نشده است و در نتیجه آن را رها کرده اند!

■ **مبلغین بین المللی با شناخت وارد کشورها شوند**

مدیر مؤسسه فرهنگی هنری اندیشه شرق با تأکید بر این که مبلغین بین المللی باید با محتوای علمی و دینی کامل وارد این کشورها شوند، ابراز داشت: روحانیون باید در ابتدا آگاهی کلی از آن کشور و دین مردم داشته و با شناخت به مباحث مسلمانان، مسیحیان، لائیک ها، ارمنی ها و ... به تبلیغ دین مبین اسلام بپردازند.

■ **زبان به تنهایی عامل موفقیت روحانیون نخواهد بود**

وی با تأکید بر این که زبان به تنهایی عامل موفقیت روحانیون نخواهد بود، خاطرنشان ساخت: تسلط بر مباحث روان شناسی، جامعه شناسی، اخلاق، تربیت، شبهات روز و ... بسیار مهم و تأثیرگذار در تبلیغ است.

■ **حوزه از مؤسسات زبان آموزی حمایت کند**
حجة الاسلام والمسلمین ربانی با تأکید بر پشتیبانی و حمایت از مؤسسات زبان از سوی حوزه، تصریح کرد: حمایت و هدایت حوزه، یکی از اصول موفقیت طلاب زبان دان است، که باید به آن توجه شود.

حجة الاسلام والمسلمین محسن ربانی در گفت و گو با خبرگزاری حوزه، با اشاره به آیه ۱۰۷ سوره انبیا، اسلام را دین جهانی دانست و گفت: اگر اسلام دین جهانی است؛ پس احتیاج دارد حوزه آن را به زبان های روز دنیا در سراسر جهان تبلیغ کند. وی با بیان این مطلب که زبان وسیله انتشار اسلام در دنیا است، تصریح کرد: امروز در فضای مجازی هم چون: ماهواره، اینترنت، صفحات اجتماعی و ... نیاز داریم با دانستن زبان، اسلام جهانی را معرفی کرده و پیام آن را به مخاطبین خود برسانیم. حجة الاسلام والمسلمین ربانی تأکید کرد: انتظار امروز جهانیان از ایران برای رساندن پیام های دین مبین اسلام به آنان، یکی از عوامل اهمیت موضوع زبان آموزی است.

■ **در آمریکای لاتین نیازمند ۱۰۰ هزار مبلغ هستیم**

وی با بیان این که ما در آمریکای لاتین، یک میلیارد جمعیت داریم که به زبان اسپانیولی و پرتغالی سخن می گویند، اظهار داشت: امروز درخواست ها در جوامع و مراکز علمی و بین المللی از ایران بسیار بالاست؛ برای پوشش این تعداد در آمریکای لاتین، نیازمند ۱۰۰ هزار مبلغ هستیم تا بتوانیم ندای اسلام را به گوش آنان برسانیم.

■ **مدیر مؤسسه فرهنگی هنری اندیشه شرق** با اشاره به تبلیغات و هجمه های دشمنان بر ضد انقلاب اسلامی ایران، ابراز داشت: حجم تبلیغات ضد ایرانی و اسلامی در دنیا بسیار وسیع است و اگر می توانستیم با دانستن زبان، به این هجمه ها پاسخ دهیم، شاید به این اندازه ذهن ها نسبت به ایران خراب نشده و ایران هراسی و اسلام هراسی رواج پیدا نمی کرد. وی با تأکید بر این که فراگیری زبان باید یکی از برنامه های ضروری حوزه باشد، خاطرنشان ساخت: طلاب عزیز باید با بررسی و

اولین عالمی که فلسفه غرب را به زبان های فرانسوی و انگلیسی مطالعه کرد

اولین عالم دینی ایرانی که آثار فلسفی غرب را به زبان های فرانسوی و انگلیسی مطالعه کرد و گزارشی از فلسفه غرب همراه با نقد و مقایسه اجمالی آن با فلسفه اسلامی ارائه داد، علامه میرزا ابوالحسن شعرانی قدس سره بود. مرحوم شعرانی معتقد بود مبدأ فلسفه در یونان، از مشرق بوده است و آن ها فلسفه را تکمیل کرده اند به نظر او پیش از قرن ششم قبل از میلاد، در یونان فلسفه نبوده است، اما در شرق فلسفه وجود داشته است، پس یونانیان، آغازگران فلسفه نبودند. منبع: خبرگزاری حوزه

روش سنتی آموزش زبان عربی جوابگوی حوزه های ما نیست

مدیر مرکز تخصصی زبان عربی گفت: روش آموزش سنتی به جهت کمبود شدید استاد در کشور و نبود امکانات مورد نیاز، جوابگوی حوزه های ما نیست.

ما نیست، عنوان کرد: آموزش «مجازی - تلفنی» علاوه بر مزایای آموزش حضوری، از ویژگی های منحصر به فردی برخوردار است. حجة الاسلام صدری ابراز داشت: مدت دوره عمومی در روش مجازی - تلفنی مانند شیوه حضوری شش ماه است که در استان قم و کل کشور اجرا می شود و تاکنون بیش از ۵۰ نفر فارغ التحصیل داشته که از این طریق توانسته اند به راحتی به زبان عربی صحبت کنند.

حجة الاسلام صدری با بیان این که دغدغه اصلی در این طرح، گسترش آموزش در حوزه های علمیه است، گفت: این مرکز به منظور بهره مندی طلاب و خانواده های محترم آنان، امکانات و تسهیلات لازم را جهت ثبت نام آنان فراهم کرده است. مدیر مرکز تخصصی زبان عربی با بیان این که بسیار مهم است که طلاب ما بتوانند به زبان های بین المللی صحبت کنند، افزود: در حوزه های علمیه، استاد مکالمه عربی بسیار کم داریم.

با گسترش نیازها در سطح بین المللی، اکنون مسئولان حوزه در صدد رفع این مشکل برآمده اند و با توجه به برنامه هایی که از سال آینده اجرا می شود، امیدواریم که به زودی این مسئله در حوزه های ما حل شود.

حجة الاسلام حسین صدری با اشاره به افتتاح مرکز تخصصی زبان عربی در سال ۸۸، گفت: رسالت مهم این مرکز، گسترش آموزش مکالمه عربی در بین اقشار فرهیخته کشور خصوصاً طلاب بود.

وی با بیان این که این مرکز کار خود را با روش آموزش حضوری (سنتی) آغاز کرد، گفت: این روش از محدودیت های بسیار زیادی در آموزش برخوردار بود، ولی با گذشت دو سال از فعالیت آن، دومین روش آموزشی نیز رونمایی شد و دامنه آموزش های مرکز از سطح استانی به ملی ارتقا یافت، این شیوه که به آموزش «مجازی - تلفنی» شهرت یافت توانست با استفاده از تکنولوژی ای لرنینگ (e-learning) و استفاده از بستر تلفن در سطح کلان به آموزش مکالمه عربی بپردازد.

مدیر مرکز زبان عربی با بیان این که این مؤسسه به عنوان یک مؤسسه دانش بنیان در حال فعالیت است، افزود: ایده آموزش مجازی - تلفنی از لحاظ فناوری و نوآوری مورد بررسی کارشناسان قرار گرفت و در شهریورماه امسال موفق به اخذ تأییدیه پارک علم و فناوری گردید. وی با بیان این که روش آموزش سنتی به جهت کمبود شدید استاد در کشور و نبود امکانات مورد نیاز، جوابگوی حوزه های

قاضی نورالله شوشتری

شهید تبلیغ بین المللی

در زمان صفویه به علت نیاز مبرم حکومت صفوی به تحکیم حکومت مذهبی خود، هجرت وسیعی توسط علمای شیعه به سمت ایران روی داد. طبیعتاً نیاز فوق باعث می شد از هجرت علمای شیعی داخل کشور به سایر نقاط نیز کاسته شود. قاضی نورالله که این وضع را مشاهده نمود در عین حالی که دلبسته نظام صفوی بود راهی هندوستان شد تا مبنای دین اسلام را در بین کفار آن دیار منتشر ساخته و نیز مروج مکتب اهل بیت علیهم السلام نیز باشد. وی در سال ۹۹۳ قمری روانه هند گشت و به شهر «آگره» رفت.

تدریس فقه و کلام مقارن و تعامل با اهل سنت

قاضی فقه را بر مبنای مذاهب پنجگانه «شیعه»، «حنفیه»، «مالکیه»، «حنبلیه» و «شافعیه» برای طلاب هر مذهب تدریس می کرد و در خاتمه و بیان اقوال، نظر شیعه را با ظرافتی خاص برکسی می نشانید. قاضی نورالله آثار متعددی نیز در زمینه فقه و کلام و تفسیر مقارن نوشته است مانند کتابی مفصل در قضا و شهادت که در آن قاضی شرایط قاضی و محکوم و نیز احکام قضا را که در این باب از سوی شیعه و اهل سنت وارد شده است، بیان کرده است.

تقریب علمی

قاضی نورالله در اکثر علوم و فنون دارای تالیف و تصنیف است. ولی امری که می توان از آن به تقریب علمی یاد کرد بیشتر در زمینه کلام و فقه می تواند محقق گردد. قاضی نورالله در سایه سار تقیه، نه تنها به منصب قضا دست یافت، بلکه توانست کتب ارزش مندی را به جامعه شیعی تحویل دهد. نکته حائز اهمیت در آثار تطبیقی و مقارن قاضی نورالله در زمینه حدیث، فقه و کلام همین بحث رعایت تقریب علمی است و او معتقد است که اگر بتوان غبار تعصب را فرو نشانید و طبق موازین علمی که مورد قبول عاقلان است در این علوم به بحث نشست، نتیجه ای جز تقریب و نزدیکی و همگرایی نخواهد داشت. زمانی که علامه حلی کتاب شریف نهج الحق را نوشتند، برخی چون ابن تیمیه صاحب منهاج السنه و قاضی روزبهان بقلی ابطال الباطل را در رد نهج الحق علامه نوشتند.

مناظرات حضوری

قاضی نورالله شوشتری به علم و ادب به چشم نردبانی می نگریست که انسان را به سوی کمال عمل و منزلتگی ادای تکلیف می رساند. از این رو اهل بحث و مناظره بود و بر بحث و مناظره او، غبار جدل و مرا نمی نشست و از آن جا که مناظره های ایشان رنگ خدایی داشت، همواره از بحث و جدل سربلند بیرون می آمد. قاضی نورالله در طول دوران بیش از بیست ساله سکونت در هند بارها به مسند مناظره نشست و بیش از هر چیز سعی داشت از غبار تعصب بکاهد و بفهماند که در راه رسیدن به حقیقت، نباید از پیش فرض های غیر معقول و متعصبانه مدد گرفت. در عرصه مناظره مکتوب نیز سید نورالله که اغلب با رعایت ادب و متانت در کلام سخن می گفت چه نسبت به نظرات برخی معاصران خود اعم از اهل سنت معاصر خودش یا اسلاف اهل سنت کتاب هایی مناظره گون می نگاشت. النور الأثر الزهر فی تنویر خفایا رساله القضا و القدر للعلامة الحلی یکی از این آثار است که شوشتری در آن رساله بعضی از علمای هند در عصر خود را رد کرده و آن را در اواخر زندگی اش در سال ۱۰۱۸ نوشته است.

استاد محسن اراکی، دبیر کل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی

در حوزه باید مراکز نیرومند ترجمه داشته باشیم

■ از چه راه هایی می توان در بعد آموزش حوزه موضوعات مورد نیاز جهانی را گنجانید و لحاظ کرد؟

■ به ۳ صورت می شود این کار را انجام داد اول آموزش حوزه را از لحاظ محتوا و روش تقویت کنیم نه آن چه بوده است را لغو کنیم، بلکه بر آن ها بیفزاییم تا طلبه های جهان شناس داشته باشیم؛ مثلاً در بعد فقه، باید مسایل فقهی که در جهان بالاخص در جوامع خارج از جامعه اسلامی خودمان مطرح است را بتواند پاسخگو باشد؛ مسئله نکاح معاطاتی، مسئله ازدواج های عرفی، مسئله تغییر جنسیت، مسئله نماز در فضا، مسئله ارتباطات از راه دور در اجرای عقد و امثال این ها، مسایلی است که در قبل مطرح بوده، الان بیش تر مطرح است.

ما به اصول فقهی نیاز داریم که پاسخگوی فقه کلان هم باشد؛ اگر فقهی از مجموعه فقهی خرد یک نظریه ای در فقه کلان به دست آورده، بعد فقه کلان با فقه خرد تضاد پیدا کرد، چه باید کرد؟ کاری که استاد شهید علامه محمد باقر صدر در استنباط نظام اقتصادی انجام داد؛ که با استفاده از احکام خرد، یک سیستم استنباط کردند. لذا در جایی شاید فقه کلان با فقه خرد تعارض پیدا بکند، اما طلبه باید در مسیر علمی اش طوری تربیت شود که پاسخگوی این مسایل باشد.

راه دوم: ایجاد ارتباط بین حوزه علمیه با جهان معاصر است. متأسفانه حوزه رابطه ای با مراکز علمی جهان ندارد. محصولات حوزه در آن جا عرضه نمی شود؛ تحقیقات ما در حوزه محبوس اند و جهانیان از فعالیت های ما مطلع نمی شوند. اطلاع علمای ما از جهان، از طریق روابط شخصی است.

باید حوزه طوری با مراکز فرهنگی جهان ارتباط برقرار کند که آن ها حوزه را بشناسند. امروز اگر یک مقاله در حوزه منتشر می شود، باید همه دنیا مطلع شوند؛ اگر چنین شود، هم توان پاسخگویی حوزه بالا می رود و هم این پاسخگویی مورد بهره برداری دنیا قرار می گیرد.

دانشمندان ما به مراکز علمی عرضه شوند؛ ما در فلسفه اسلامی حرف اول را در دنیا می زنیم، حتی در کشورهای اسلامی مثل مصر و... هم چنین اصول فقه ما را دنیا ندارد؛ بخش عظیمی از اصول فقه ما قواعدی است برای استنباط معنا و...

فن معناشناسی غربی ها بسیار کوچک است، دانشگاه های ما معناشناسی غربی ها را تدریس می کنند! در حالی که ما در این زمینه بسیار غنی هستیم، حتی در ادبیات عرب و... تولیدات ما بسیار خوب و غنی است.

■ نظام آموزشی حوزه های شیعی را چگونه می توان به سوی جهان نگر سوق داد؟

■ یک بحث جهان گرایی است؛ باید هر دورا مد نظر داشت. برای جهان نگر باید اساتید جهان نگر را تربیت کرد. در فرهنگ و ادبیات دینی ما ایرانی ها، مسئله سیر و سفر و آشنایی با ملت ها بسیار مهم است. دانشمندان ما باید از وضع جهان اطلاع داشته باشند. اگر ما اساتید را با جهان آشنا کنیم، خود به خود دید جهانی پیدا می کنند.

نکته دوم این است که موادی در دروس حوزه در زمینه جهان شناسی قرار دهیم. یک سیستمی در بسیاری از دانشگاه های دنیا وجود دارد که دانشجوی بعد از کارشناسی، یک سال فرصت مطالعاتی پیدا می کند تا در دنیا به سیرو سفر پردازد و با کشورهای مختلف آشنا شود. ما نیز می توانیم برای طلابی که به زبان

■ باید حوزه طوری با مراکز فرهنگی جهان

ارتباط برقرار کند که آن ها حوزه را بشناسند.

امروز اگر یک مقاله در حوزه منتشر می شود

باید همه دنیا مطلع شوند؛ اگر چنین شود،

هم توان پاسخگویی حوزه بالا می رود

و هم این پاسخگویی

مورد بهره برداری دنیا قرار می گیرد ■

خارجی آشنا باشند، فرصتی فراهم کنیم که بروند و زبان را به خوبی بیاموزند و دنیا را ببینند.

■ چگونه می توان دستاوردهای آموزشی دیگر کشورها را در علوم انسانی و دینی و انسانی به نظام آموزش حوزه ها منتقل کرد؟

■ در حوزه باید مراکز نیرومند ترجمه داشته باشیم؛ البته نه ترجمه ای که فقط مطالب دیگر کشورها را ترجمه کند؛ ترجمه ملت های دیگر برای حوزه ها در محدوده نیاز ما باشد. بعضی مواد علمی را باید نقد کرد و برخی مواد علمی را می شود استفاده کرد. راه دیگر استفاده از دستاوردهای آموزشی، برقراری فعالیت های مشترک علمی است. به عنوان مثال، در عرصه فلسفه، حوزه های مشترک فراوانی داریم. کار مشترک علمی حتی در سطح تبادل دانشجوی و استاد و... همه این ها راه هایی است که ما را با دستاوردهای علمی آموزشی آن ها آشنا می کند.

■ نهضت ترجمه و تألیف حوزویان به زبان های دیگر، چگونه می تواند شکل بگیرد؟

■ وقتی می توانیم این بحث را شکل بدهیم که توان لازم را در حوزه ایجاد کنیم. باید مسئله آموزش زبان را در حوزه عمومی کنیم؛ طوری تنظیم کنیم که طلبه به یک یا دو زبان مسلط شود. ما در زمینه مکالمه زبان عربی مشکل داریم؛ علاوه بر زبان عربی، باید یک زبان دیگر را در کنار آن بگنجانیم.

■ کدام یک از دستگاه های کشور می توانند در موفقیت رویکرد بین المللی بخش آموزش حوزه، نقش داشته باشند؟

■ وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری و وزارت آموزش و پرورش می توانند نقش داشته باشند. این نهادها می توانند از حوزه پروژه و تولید فکر بخواهند. در این صورت، راه حوزه به سمت جهانی شدن باز خواهد شد. در کنار این نهادها، نهادهای مرتبط با حوزه مثل دفتر تبلیغات اسلامی و سازمان اوقاف و... می توانند مؤثر باشند.

حجة الاسلام والمسلمین دکتر شمالي، مسئول موسسه مطالعات اسلامي

حجة الاسلام والمسلمین شهرستاني، نماینده آية الله العظمی سيستاني

اگر سد اعزام شکسته شود خیلی مؤثر است

« چگونه می توان نگاه بین المللی را در بعد آموزش حوزه وارد کرد؟ »
■ باید در اطلاع رسانی هایی که برای طلاب و مدرسين صورت می گیرد، مسائل بین المللی هم مطرح شود. با شیعیان خارج از کشور ارتباط برقرار شود؛ از شخصیت هایی که در خارج از کشور هستند، دعوت شود.

زبان بسیار مؤثر است، چون راه را باز می کند. باید هر طلبه ای، غیر از زبان فارسی، حداقل به یک زبان دیگر بتواند مکالمه کند. یاد گرفتن زبان عربی باید برای همه طلاب لازم باشد (در بعضی از کشورها ملاک سواد داشتن، عربی صحبت کردن است) و یک زبان دیگر در کنار زبان عربی فرا گرفته شود. در طی ۱۰ سال هر طلبه مکالمه عربی را فرا بگیرد، بعد از آن زبان دیگری را شروع کند. خوب است که بعضی از دروس به زبان عربی ارائه شود. ارتباط بین طلاب ایرانی و غیر ایرانی بیش تر شود. مدرسين و فضلا برای تبلیغ و آشنایی بیشتر، به کشورهای دیگر اعزام شوند. در حوزه مکانی باشد برای استفاده از اینترنت و بعضی از شبکه های ماهواره ای که شیعیان و اهل سنت دارند.

■ یادگیری زبان از چه سطحی آغاز شود مناسب است؟
■ دو نکته در این جا با هم تعارض دارند؛ از یک طرف زبان انگلیسی را باید زودتر شروع کرد، زیرا یادگیری آن در سنین بالا مشکل است؛ از طرف دیگر، طلبه ای که تازه وارد حوزه شده، ممکن است یادگیری انگلیسی و وقت زیاد گذاشتن روی آن، با توجه به فضایی که وجود دارد، مقداری اثر منفی بگذارد. از این رو اگر برنامه آموزشی خوبی داشته باشیم که این مشکلات را حل کند، می شود از همان اول یادگیری زبان خارجی آغاز گردد؛ اما اگر مشکلاتی وجود دارد، بهتر است مکالمه عربی کنار صرف و نحو و مقدمات کار شود و بعد از آن، یادگیری زبان انگلیسی شروع شود و نباید این کار زیاد طول بکشد.

■ ایجاد انگیزه و نگاه بین المللی در بین طلاب فقط توسط زبان شکل می گیرد یا در کنار آن باید کارهای دیگری صورت بگیرد؟
■ طلبه احساس مسئولیت دارد. چون کاربردهای زبان را نمی داند، می گوید زبان خوب نیست. اگر آن چند موردی که بیان شد صورت بگیرد، انگیزه و دغدغه ایجاد می شود؛ و برای این که دچار سرخوردگی نشوند، باید احساس کنند از آن ها استفاده می شود. ما در طول دوره این موسسه، دوستان را کمک و تشویق می کنیم تا در کنفرانس ها شرکت کنند، با ایام تبلیغی به خارج از کشور بروند. اگر حلقه آموزش و اعزام، به همدیگر وصل شود و سد اعزام شکسته شود، خیلی در روحیه ها مؤثر است.

■ نهضت ترجمه و نیز تألیف حوزویان به زبان های دیگر را چگونه ارزیابی می کنید؟
■ چه مقدار کتاب از زبان های دیگر به فارسی ترجمه می کنیم؟ زیاد! به خصوص در علوم انسانی و ادبیات؛ اما چه مقدار کتاب های فارسی به زبان های دیگر ترجمه می شود؟ خیلی کم! حجم واردات و صادرات ما در عرصه فرهنگ، قابل مقایسه با همدیگر نیست.

نیازمند ابزار رسانه ای با زبان های مختلف هستیم

صدای خود را به اقصی نقاط جهان برسانیم. ما باید با بهره گیری از رسانه های قدرتمند در نشر معارف حقه شیعی در جهان بکوشیم. در حال حاضر دشمنان و وهابیت با استفاده از قدرت رسانه ای خود علیه شیعه دست به فعالیت های تخریبی می زنند و ما باید با سازماندهی و مدیریت خوب خود در این عرصه، به مقابله با آن ها بپردازیم.

در این زمینه توجه ویژه به فراگیری زبان و نشر معارف اهل بیت (ع) از طریق زبان های خارجی در دنیا و نیز اهمیت دادن رسانه ها به این مسئله بسیار ضروری می باشد.

باید پیام اهل بیت (ع) را از طریق رسانه های جمعی در دنیا نشر داده و ترویج دهیم، این واقعیت را که اسلام و شیعه کاملاً مخالف خشونت و تروریسم است برای جهانیان تبیین کنیم و صدای خود را به اقصی نقاط جهان برسانیم.

ما پیرو اهل بیت (ع) هستیم که فرمودند: « اگر مردم محاسن کلام ما را بشنوند، بی شک به آن ها گرایش پیدا می کنند ».

ما باید این واقعیت را که اسلام و شیعه کاملاً مخالف خشونت و تروریسم است برای جهانیان تبیین کنیم و

تاکید شورای عالی حوزه بر ضرورت آموزش زبان به طلاب

مسئول دبیرخانه شورای عالی حوزه های علمیه با اعلام این که ماده واحده رشد و توسعه زبان عربی در حوزه، از سوی این شورا به تصویب رسیده است، افزود: البته به زبان های دیگر هم باید اهتمام داده شود.

حجة الاسلام والمسلمین نواب تصریح کرد: شورای عالی حوزه های علمیه هم چنین به آموزش زبان عربی معاصر در تمام سطوح در مدارس موفق و ایجاد تمهیدات لازم جهت تقریر دروس خارج، به زبان عربی تأکید دارد. وی افزود: تهیه گزارش روند آموزش زبان عربی در مدارس از سوی مرکز مدیریت، از دیگر مصوبات شورای عالی حوزه بوده است.

مسئول دبیرخانه شورای عالی حوزه گفت: اگرچه حوزه دیر به این زمینه ورود کرده است، اما برخی مدارس، از تابستان و در ترم تحصیلی جاری، آموزش زبان عربی را کلید زده اند.

حجة الاسلام والمسلمین نواب تصریح کرد: یکی از مشکلات در نظام آموزشی زبان حوزه، این است که کتاب های گذشته، پاسخگوی نیازهای امروزی نیست و از سوی دیگر نیز نمی توانیم از این کتاب ها فاصله بگیریم. وی افزود: حوزه برای رسیدن به وضع مطلوب طرح جدید آموزشی را بنیان نهاده است که دروس هدفمند می شود و طلاب ساعات الزامی زبان عربی را باید بگذرانند.

مسئول دبیرخانه شورای عالی حوزه های علمیه در پایان خاطر نشان کرد: طرح جدید نظام آموزشی حوزه برای سال تحصیلی ۹۵-۹۴ در تعدادی از مدارس قم و برخی شهرستان ها به صورت آزمایشی اجرایی خواهد شد که نسبت به آموزش زبان عربی و قرآن اهتمام بیشتری شکل خواهد گرفت.

مسئول دبیرخانه شورای عالی حوزه های علمیه با بیان این که ماده واحده رشد و توسعه زبان عربی در حوزه از سوی این شورا به تصویب رسیده است، گفت: شورای عالی حوزه به آموزش زبان عربی معاصر در تمام سطوح در مدارس موفق تأکید دارد.

به گزارش خبرگزاری حوزه، حجة الاسلام والمسلمین سید عبدالفتاح نواب سه شنبه ۵ اسفند در کمیسیون تخصصی همایش زبان دانان حوزوی با موضوع « آسیب شناسی زبان آموزی در حوزه های علمیه و راه های برون رفت از آن » با بیان این که امروز ۳۰ رشته تخصصی در حوزه برنامه ریزی شده و در حال اجرا است، ابراز داشت: شورای عالی حوزه های علمیه در مصوباتی، نسبت به اهتمام زبان عربی طلاب تأکید کرده است.

اشتراک تلفنی افق حوزه:

۰۲۵-۳۲۹۰۰۵۳۶ ۰۹۱۹۶۹۱۴۴۴۵ ۰۲۵-۳۲۹۰۱۵۲۳

حجة الاسلام والمسلمین قاضی عسکر، نماینده ولی فقیه در سازمان حج و زیارت

طلاب، باید به یک زبان زنده دنیا مسلط شوند

به صورت فشرده، نه باز، یاد بگیرند.

یکی از ضعف های قابل اشاره و مهم، بحث مکالمه است. الان ترکیه خیلی از ما جلوتر است و نیرو به سراسر دنیا می فرستند؛ لذا باید در حوزه های علمیه سریعاً حرکت در این زمینه آغاز شده و توسعه یابد؛ به این نکته هم توجه شود که این اقدامات اگر با شناخت همراه نباشد و نیازسنجی نکنیم، فایده ای نخواهد داشت.

ما در زمینه حج، آموزش زبان را در اولویت قرار دادیم و برای زائرین هم برنامه یادگیری زبان داریم؛ اساساً این نقصی است که در کشور ما مشاهده می شود، ولی خیلی از کشورها را داریم که ۲ زبان یا چند زبانه اند و این نقیصه را کمتر دارند.

لذا اگر بخواهیم حوزه های ما محوریت پیدا کنند، حتماً باید طلاب را به یک زبان زنده دنیا مسلط کنند. مثلاً ما چند میلیون اسپانیولی زبان داریم، چه قدر طلبه برای تعامل داریم؟ خیلی کم!

در دوران پیغمبر اکرم ﷺ نیز می بینیم که وقتی قرار بود اسیری آزاد شود، ایشان مقید می کنند که بیایند ۱۰ تا از مسلمان ها را زبان یاد بدهند، بعد آزاد شوند. معلوم است پیامبر اکرم ﷺ در آن زمان این ضرورت را احساس می کردند. بحث ترجمه هم یک بحث تخصصی و مهم است. متأسفانه در این جهت نیز آن چنان کاری نکردیم. در ترجمه عربی به فارسی و فارسی به عربی مشکل داریم. این امر را باید به شکل تخصصی ببینیم؛ اگر نباشد، از دانش جهان عقب می مانیم.

گاهی اوقات مشاهده شده، برخی چیزها که اسلام را خشن معرفی می کند با کشورهای اروپایی فرستاده شده یا مثلاً یک عده ای، برخی آثار را به نام ترویج اسلام ترجمه کرده و به اروپا فرستادند و غربی ها این آثار را مطالعه کردند و با آن تبلیغات مسموم اسلام هراسی، کاری که به نیت ترویج دین انجام شده بود، اثر بدی گذاشته است. ما باید مخاطب را بشناسیم و نیاز غرب را بفهمیم. لذا در گام اول: ضرورت ترجمه است.

۲. بهره گیری از نیروهای تخصصی که بفهمند برای چه کسی ترجمه می کنند.

۳. مطالبی که برای برخی مناطق مناسب نیست، استفاده نشود.

۴. بحث اتقان ترجمه است؛ متأسفانه برخی تحت اللفظی یا ترجمه آزاد دارند که هردو نامناسب است. حوزه های علمیه و طلاب و اساتید، برای نیازسنجی، باید با خارج ارتباط برقرار کنند. باید حوزه ها را با کشورهای دیگر آشنا کنیم و طلاب برونز نیازهای تبلیغی دیگر کشورها را از نزدیک ببینند. اگر زبان را یاد بگیرند، این اعزام ها قابل تعریف است.

در موسم حج ما یک ظرفیت چند میلیونی را شاهدیم؛ برای ارتقای تعامل با زوار خارجی، ۳ نکته داریم:

۱. خود روحانی مستمع را جذب کند؛ که در این صورت باید مخاطب را بشناسد و به زبان مخاطب مسلط باشد.

۲. معرفی فرهنگ اهل بیت ﷺ است؛ با شناخت مخاطب و دانستن زبان، طوری که در مدت محدود در حج بتواند زوار را جذب کند.

۳. مقابله با تفکراتی مثل وهابیت؛ برای این کار باید راه های تبلیغ وهابیت و راه های مقابله و شبهات روز را بشناسد. در ۳ سال گذشته نزدیک به ۱۱ میلیون جلد کتاب به ۲۰ زبان زنده دنیا ترجمه شده و فعالیت می کنند. برای پاسخ گویی به آن باید آماده باشیم.

■ حوزه باید به شکل تخصصی،

جهان را منطقه ای کند و نیروهایی که

شناختی راجع به این منطقه و مناطق دیگر دارند،

بیایند و برنامه ریزی کنند ■

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی شرایط ما عوض شد و مردم بسیاری از کشورهای دنیا به خاطر ویژگی های حضرت امام و... به جمهوری اسلامی ایران تمایل پیدا کردند؛ و تا دورترین نقاط مثل بندر دوربان آفریقای جنوبی، وقتی ما رفتیم، بعضی از جوان ها گرایش به تشیع پیدا کرده بودند و علاقه مند بودند تا مبانی دین را بشناسند. هرچه به جلوتر می آییم نیازها شدیدتر شده است مثل علایقی که در افغانستان، عراق، آسیای میانه، مالزی، اندونزی و... تا برسد به بیداری اسلامی در مصر، تونس، یمن، لیبی، بحرین و...

لذا ما باید بتوانیم نیازها را بشناسیم و بعد برای راهکارهای تأمین آن نیز برنامه ریزی کنیم. ضعفی که الان مشاهده می شود، این است که اکثر حوزویان شناخت درستی از فضای خارج ندارند، طبیعتاً نسخه ای که می پیچند، ممکن است برای آن جا درست نباشد.

لذا به خاطر تفاوت فرهنگ و محیط کشورها از همدیگر، اولین گام، شناخت مردم و محیط این کشورهاست؛ تا این را ندانیم، توان برنامه ریزی نخواهیم داشت.

به نظر می رسد، حوزه باید به شکل تخصصی، جهان را منطقه ای کند و نیروهایی که شناختی راجع به این منطقه و مناطق دیگر دارند، بیایند و برنامه ریزی کنند.

گاهی اوقات ما یک کتاب می نویسیم، اما نمی دانیم مخاطب این کتاب کیست! آیا می تواند در محیط هایی که پیرو مذاهب دیگر هستند، توزیع شود؟ در کنار این مسئله، خود فرهنگ و آداب و رسوم این ملت ها برای ما مجهول است؛ یعنی گاهی استفاده از یک کلمه در یک کشور خیلی خوب است و در کشور دیگری بسیار بد؛ و این موجب می شود که چون آن طرف آشنا نیست، کتابی می نویسد و چند کلمه را استعمال می کند که آن اثر را از ارزش می اندازد، لذا ترجمه ای که نشان دهنده شناخت دقیق محتوا باشد، لازم است.

پس در رابطه با پاسخ گویی به جهان، دورویکرد داریم:

۱. باید خودمان پاسخ گو باشیم.

۲. باید طلاب خود این کشورها بیایند و درس حوزوی را

علامه سید مرتضی عسکری

مروج موفق مکتب اهل بیت در عرصه بین الملل

یکی از مهم ترین دغدغه های مدافع خبیر حریم اهل بیت ﷺ، حضرت آیة الله علامه سید مرتضی عسکری ﷺ، اصلاح نظام آموزشی حوزه بود. آن عالم جلیل القدر و سخت کوش، با مسافرت به کشورهای گوناگون و تحقیق درباره نظام آموزشی آن کشورها، می گفتند: «از آن جا که نزدیک به شصت سال در فکر این بوده ام که چه کنم تا حوزه های علمیه ما بازدهی بیشتری داشته باشند، به حوزه ها و مراکز علمی دنیا تا آن جا که توانسته ام، رفته ام و از نزدیک دیده ام و روش های تعلیم و تربیت آن ها را با وضعی که خودمان داریم، مقایسه کرده ام. جامعه اسلامی مدینه را دیده ام. دوبار به جامع الأزهر رفته ام و به مدارس چین و پاکستان رفتم. ما در حوزه ها توجه نداریم که باید چگونه طلبه را عالم کرد؛ چگونه باید تربیت کرد. در صورتی که در دانشگاه های دنیا، سال به سال مطالعه می کنند و از روش های نودر تعلیم و تربیت استفاده می کنند. آموزش عربی در حوزه های ما دویست سال از تدریس عربی در دانشگاه های عرب عقب است». علامه عسکری خود از پیشگامان طرح تغییر ساختار متون درسی حوزه بودند و کتاب هایی را اصلاح کردند. ایشان در این زمینه می گفتند: «بنده از سال ۱۳۵۳ که در قم بودم، در این صدد بودم؛ و حوزه های متعددی تشکیل دادم. در عراق، حوزه علمیه تأسیس کردم. در تهران در مجمع علمی اسلامی، یک دوره کتاب های درسی برای قبل از مرحله فقه و اصول (مقدمات) تنقیح کردم که چاپ هم شده است. از نصاب شروع کردم؛ مثله، صرف میر، هدایه، منطق، هم همین طور... این کتاب ها در بعضی از دانشگاه ها تدریس می شود.

آثار کم نظیر

علامه عسکری ﷺ، دارای آثار و تألیفات فراوانی به زبان عربی و فارسی می باشند. ایشان افزون بر بررسی کتاب های شیعه، با تکیه بر کتاب و سنت، احادیث و روایات اهل سنت را مورد بررسی قرار دادند. این آثار، به قدری متقن و قوی است که اکنون به عنوان کتاب های مرجع، مورد استفاده پژوهشگران قرار می گیرد. بیشتر آثار این عالم ربانی، در کشورهای عربی، به ویژه مصر به چاپ رسیده و مورد استقبال اهل سنت قرار گرفته است. هم چنین برخی از آثار ایشان به زبان انگلیسی ترجمه شده است.

مهم ترین ویژگی آثار علامه عبارت اند از:

۱. دوری از تعصب های بی جا در نقد و بررسی آرا.

۲. دقت ویژه علمی در قبول و رد نظرات.

۳. سلیس و روان بودن متن.

۴. بیان روشن و واضح.

تسلط به زبان‌های خارجی، مهم‌ترین ابزار رساندن پیام اهل بیت علیهم‌السلام به جهان است

نیز این است که جوامع الان تشنه فرهنگ اهل بیت علیهم‌السلام هستند و به خصوص بلایی که امروز جامعه مسلمانان با آن روبه‌روست؛ یعنی همان تکفیری‌ها که چهره اسلام را خدشه‌دار کرده با این مشکل مواجه هستیم که مردم جهان به‌خوبی با اسلام آشنا نیستند و اتباع هر دین باید خود را معرفی کنند. وی در خصوص موانع زبان‌آموزی طلاب نیز گفت: در این زمینه دو مانع جدی وجود دارد؛ مانع اول، احساس سختی بیش از حد زبان خارجی است؛ اگر انسان حس کند که زندگی‌اش نیازمند یاد گرفتن این زبان است، قطعاً یادگرفتن آن سخت نیست و به هر طریقی سعی می‌کند تا راه خودش را برود. در قم بیش از ۱۲ هزار طلبه خارجی مشغول به تحصیل هستند؛ این افراد در بدو ورود، فارسی نمی‌دانستند، ولی طی شش‌ماه و یا کم‌تر از یک سال، زبان فارسی را یاد گرفتند. مانع دوم این است، طلبه‌ای که مشغول خواندن دروس حوزه بوده، وقتش پراست. لذا باید تشویق‌هایی را برای آموزش زبان به آن‌ها در نظر بگیریم.

نماینده آیه‌الله العظمی سید محمدسعید حکیم در ایران تصریح کرد: در این سی سال گرایش به حفظ و قرائت قرآن در جامعه بسیار شده و دلیل آن، تشویق‌هایی است که در این زمینه انجام گرفته؛ پس چه اشکالی دارد که این تشویق‌ها در خصوص آموزش زبان‌های خارجی نیز انجام شود؟! وی در ادامه اظهار کرد: یادگیری زبان از نظر فایده برای طلاب و فایده فرهنگی برای جامعه بسیار مهم است؛ امروز بسیاری از متفکران جهان یا آثارشان به انگلیسی منتشر و یا ترجمه شده که این مسئله باید به طلاب آموزش داده شود و برای جهانی شدن تفکرات دینی، حتماً یک زبان خارجی را بلد باشند. حجة الاسلام والمسلمین سیدریاض حکیم با بیان این‌که برای فهم دین باید زبان عربی را فراگرفت، افزود: نسبت به زبان عربی نکته اضافی نیز واقع شده، قبلاً در هر کشوری علما محدود به همان کشور بودند؛ هر جامعه و هر کشوری

حجة الاسلام والمسلمین سیدریاض حکیم در گفت‌وگو با خبرگزاری حوزه گفت: مسئله زبان بسیار مهم است که باید در حوزه تبلیغ به آن توجه کرد؛ انسان برای هر حرکتی نیازمند چند مرحله می‌باشد. مرحله اول شناخت هدف؛ مرحله دوم ابزار رسیدن به هدف؛ مرحله سوم موانع رسیدن به هدف و مرحله چهارم بررسی و رفع موانع است. نماینده آیه‌الله العظمی سید محمدسعید حکیم در ایران، خاطرنشان کرد: برای شناخت هدف نسبت به روحانی و مبلغ، شناخت یک زبان در راستای هدف عمومی برای هدایت جامعه و انجام وظیفه لازم است. وی اظهار کرد: روحانی که در راستای توسعه ارزش‌های دینی در جامعه احساس مسئولیت می‌کند و می‌خواهد انجام وظیفه نماید، باید ابزارهای لازم را نیز آماده کند. حجة الاسلام والمسلمین حکیم خاطرنشان کرد: روحانیون بیشتر درگیر مشکلات اجتماعی، درسی و حتی اقتصادی خود هستند و در این راستا اگر روحانی بخواهد وقت خود را صرف یادگرفتن زبان کند؛ مقدماتی نیاز دارد و حتماً باید روی اصول نیز انجام شود. وی افزود: باید در این زمینه فرهنگ‌سازی کنیم تا روحانیون اهمیت موضوع را درک کنند و طبق این احساس مسئولیت، فعالیت را آغاز کنند. وی افزود: سه عامل است که اهمیت زبان را می‌رساند؛ نکته اول این‌که، به‌طور کلی فرهنگ جوامع بالا رفته و در هر جامعه‌ای قشر مهمی از جوانان وارد فضای دانشگاهی شده‌اند و در محیط دانشگاهی به زبان دومی مسلط هستند؛ حال سؤال این‌جاست که چرا حوزه‌های علمیه مثل بقیه مراکز علمی و آکادمیک حرکت نمی‌کنند؟ عرصه کار حوزه علمیه برای تمام جوامع اسلامی و غیراسلامی است لذا باید در این زمینه روشنگری نموده و در زمینه زبان فعالیت‌های جدی‌تری انجام دهد.

حجة الاسلام والمسلمین سیدریاض حکیم، نکته دوم را ارتباط تنگاتنگ بین جوامع دانست و افزود: مسئله سوم

حوزه علمیه مخصوص به خود داشت و علمای آن‌ها نیز محدود به همان محل، منطقه و نهایتاً کشور بودند؛ ولی امروز با فعالیت گسترده وهابیت و جذب جوانان با دروغ و با استفاده گسترده از زبان عربی، این‌گونه این مسئله را توضیح دادند که برای فهم دین حتماً باید زبان عربی را فراگرفت. وهابی‌ها اولین اشکالشان به ما این است که شما که زبان عربی بلد نیستید چگونه می‌توانید ادعا کنید که می‌توانید با ما بحث کنید؛ بنابراین امروز نیازها نسبت به یادگیری زبان عربی زیاد شده است. وی خاطرنشان کرد: در طول تاریخ شیعیان اهل بیت علیهم‌السلام همیشه از نظر امکانات مادی ضعیف‌تر بوده‌اند؛ ولی محتوایی که دارند می‌تواند آن نقص را پر کنند و در ابتدا باید ابزار رساندن پیام اهل بیت علیهم‌السلام را داشته باشیم که مهم‌ترین این ابزارها، زبان است.

در برخی از کشورهای بزرگ حتی یک مبلغ دینی نداریم

رئیس جامعه‌المرتضی گفت: توسعه آموزش زبان در حوزه، نیازمند یک حرکت مدیریتی از سوی مدیران حوزه است که البته برگزاری همایش زبان‌دانشان در همین راستا انجام شده است.

حوزویان ما دارد، هنوز درصد بسیاری از طلاب ما به این زبان مسلط نیستند. وی گفت: برای طلاب و حتی اساتید زبینه نیست که نتوانند مجلات و متون عربی را به روانی بخوانند؛ امروزه صدها طلبه از حوزه علمیه در کاروان‌های حج و عتبات عالیات فعالیت می‌کنند و کوچک‌ترین انتظاری که مردم ما از آن‌ها دارند، این است که به راحتی عربی را صحبت کنند. رئیس جامعه‌المرتضی علیه‌السلام اظهار کرد: از طرفی صحبت کردن به زبان عربی در این کشورها، خود به خود می‌تواند به گسترش و توسعه ارزش‌های تشیع و انقلاب اسلامی کمک کند. بنابراین، نباید این فرصت‌های ناب تبلیغی را به خاطر مشکل زبان از دست بدهیم؛ انتظار این است که طلاب ما حداقل به زبان عربی تسلط داشته باشند تا بتوانند به عنوان زبان‌گوی مکتب اهل بیت علیهم‌السلام در همه جا نقش‌آفرین باشند. حجة الاسلام والمسلمین زاده‌هوش خاطرنشان کرد: متأسفانه در شرایطی قرار داریم که برای برخی از کشورهای بزرگ جهان، حتی یک مبلغ نیز نداریم که زبان آن کشور را بلد باشد؛ به عنوان مثال امروز لهستان یک کشور بسیار مهم در اروپاست که به سرعت به سمت توسعه پیش

حجة الاسلام والمسلمین زاده‌هوش در گفت‌وگو با خبرگزاری حوزه، یادآور شد: فرهنگ و مذهب ما فرهنگی بسته، منطقه‌ای، قومی و یا ملیتی نیست؛ بلکه فرهنگی جهان‌شمول است و ما نیز مأمور هستیم که این فرهنگ را به همه مخاطبان در سراسر جهان برسانیم.

وی افزود: لازمه اولیه برای این تعامل و برقراری ارتباط، این است که زبان اقوام ملت‌های مختلف را بدانیم و این ضرورت، نیازمند استدلال و تأکید نیست، زیرا این مبحث از بدیهیات و ضروریات کار تبلیغ است.

رئیس جامعه‌المرتضی علیه‌السلام اظهار کرد: خوشبختانه حوزه پس از انقلاب از نظر فعالیت‌های جانبی و علمی و آموزشی در شرایط خوبی قرار دارد و به‌طور خاص در عرصه زبان‌آموزی در حوزه کارهای بسیار خوبی انجام شده است. وی گفت: با تمام فعالیت‌هایی که در این حوزه انجام شده است، ولی باید گفت که فاصله ما تا وضعیت مطلوب بسیار طولانی است. حجة الاسلام والمسلمین زاده‌هوش خاطرنشان کرد: زبان عربی، زبان دین ماست است و ده‌ها کشور مسلمانی که با آن‌ها ارتباط داریم، به زبان عربی تکلم می‌کنند؛ اما با همه اهمیتی که این زبان برای

می‌رود، ولی هنوز مبلغی که به زبان پولیشی مسلط باشد نداریم، که به این کشور برود و تبلیغ کند.

وی گفت: توسعه آموزش زبان در حوزه، نیازمند یک حرکت مدیریتی از سوی مدیران حوزه است که البته برگزاری چنین همایش‌هایی در همین راستا انجام شده است. حجة الاسلام زاده‌هوش خاطرنشان کرد: گرچه برخی از موسسات کوچک و بزرگ حوزوی فعالیت‌هایی در این زمینه داشته‌اند، ولی نباید از نظر دور داشت که اگر زبان‌دانی در حوزه به یک ضرورت و التزام تبدیل شود، این رویکرد در حوزه به‌طور خودکار به وجود خواهد آمد. وی گفت: حوزه ما باید یک حوزه بین‌المللی باشد؛ این حوزه بین‌المللی با چند مسافرت و ورود عده‌ای اساتید کشورهای دیگر به قم انجام نمی‌شود، بلکه باید ارتباطات گسترده‌تری بین حوزه ما با مراکز علمی جهان انجام شود. حجة الاسلام والمسلمین زاده‌هوش خاطرنشان کرد: تبادل استاد و دانشجو و برگزاری گسترده کرسی‌های شیعه‌شناسی به نمایندگی اساتید حوزه در دانشگاه‌های معتبر جهان، حضور گسترده دانشجویان و اساتید دانشگاه‌های جهان در قم و ارتباط گسترده علمی بین حوزه علمیه قم و سراسر جهان، این حس را در طلاب به وجود خواهد آورد که باید به سمت زبان بروند. وی گفت: باید بدانیم که باب بزرگی به روی ما باز شده و باید از این ظرفیت در رسیدن به حد کمال استفاده کنیم؛ همایش زبان‌دانشان حوزه در همین مسیر گام برمی‌دارد و امیدواریم روز به روز ابعاد بین‌المللی حوزه نیز اضافه شود.

علامه امینی (ره) مسافر ده ها کشور برای دفع شبهات

عالم مجاهد و مولف اثر جاودان «الغدیر»، حضرت آیه الله علامه شیخ عبدالحسین امینی (ره)، در مطالعات و تألیفات خود به جهان اسلام می نگریستند و خلأ موجود را یافته و در پی ایجاد یک اثر برای جبران همان خلأ بودند. ایشان بیش از بیست عنوان اثر علمی نوشته اند که همگی یا در پی اثبات مطالب برحق مکتب تشیع و یا در مسیر دفع شبهات رایج بوده است. شهداء الفضیله؛ سیرتنا و سنتنا و سیره نبینا و سنته؛ العترة الطاهرة فی الکتاب العزیز؛ ریاض الأئس و از همه مهم تر «الغدیر» در همین راستا نگاشته شده است.

ایشان زمانی برای این که شبهه خواندن هزار رکعت نماز در یک شب را از ذهن یک عالم سنی مذهب بزایند، عملاً و در حضور وی، در طول یک شب هزار رکعت نماز خواندند. هم چنین در روزگاری رساله ای در بیان «حقیقت زیارت» نوشتند تا به علمای پاکستان پاسخ داده باشند.

سفرهای علمی

علامه امینی (ره)، خویش را در حوزه محبوس نساختند، بلکه برای تعامل بیشتر با جهان خارج و مشاهده حضوری دیدگاه دیگران نسبت به شیعه و هم چنین استفاده از کتاب های موجود در دیگر کشورها و ارتباط با دانشمندان ممالک دیگر، به یک سلسله سفرهای مستمر علمی رفتند و سالیان متمادی در کتابخانه های ایران، مصر، عراق، حجاز، سوریه، هند، پاکستان، ترکیه و... به تحقیق و استنساخ کتب علمی چاپ شده و یا مخطوط پرداختند. یکی از نویسندگان درباره ایشان نوشته است: من در عراق شاهد بودم که در شبانه روز، بیست ساعت علامه امینی در کتابخانه ای که برای تحقیق به آن جا آمده بود، مشغول مطالعه بود. مسئول کتابخانه هنگام تعطیلی درب را به روی ایشان می بست و ایشان تا هشت صبح فردا که کتابخانه باز می شد، در خلوت کتابخانه به تحقیق می نشست. یکی از عوامل تأثیر بسیار آثار ایشان، همین مسئله است و الا در صورت استفاده از کتابخانه های عراق و جواب دادن به همان شبهات قدیمی و مکتوب در کتب، هیچ گاه تألیفات ایشان این اندازه هدایت گرو مفید و کارآمد جلوه نمی کرد.

مناظره های مکتوب و شفاهی

علامه امینی (ره) در سطح جهان شخصیتی معروف به شمار می رفتند. از طرفی چون عالمی کثیرالسفر بودند، مناظرات حضوری و بعضاً مکتوب را در کارنامه و حیات علمی خویش دارند. مثلاً

بود: مردی به طواف کعبه اشتغال داشت، در همان جا به زن نامحرمی، نگاه نامشروع کرد، حضرت علی او را در آن حال دید، با دست، ضربه به صورت او زد و به این ترتیب او را مجازات کرد. او در حالی که دستش را بر صورتش نهاده بود و بسیار ناراحت بود، به عنوان شکایت از علی نزد عمر بن خطاب آمد، و ماجرا را گفت. عمر در پاسخ او گفت: قد رای عین الله و ضرب یدالله: «همانا چشم خدا دید و دست خدا زد.» کنایه از این که: چشم علی آن چه می بیند خطا نمی کند، زیرا چشم او چشمی است که آمیخته با اعتقاد به خداست و چنین چشمی، اشتباه نمی کند، و دست علی نیز جز در راه رضای خدا حرکت نمی نماید. سؤال کننده وقتی که این حدیث را دید، مطلب را دریافت و قانع شد. (محمدی استنهاری- پیکه دویک مناظره، ص ۱۹۷)

شاهکار الغدیر

توجه به وحدت مذاهب به معنای دست شستن از عقاید مذهبی نیست. بلکه اخذ به مشترکات، هم جبهه بودن در برابر دشمن مشترک، و رها کردن مواردی که باعث تشنج می شود و احاله آن مسائل به نشست های تخصصی، معنای صحیح اتحادگرایی است. امامت و خلافت اگر چه دامنه دارترین اختلاف بین شیعه و اهل سنت است، ولی جدای از واگذار نمودن بحث خلافت به مجامع تخصصی، باید بر مقوله امامت پای فشرد، که برای ائتلاف امت بسیار مفید است. گل سرسید آثار علامه امینی (ره) که الغدیر باشد، بیش از هر چیز بر مسئله امامت تأکید دارد. ۱۱ جلد از الغدیر در زمان زندگی علامه امینی چاپ شد ولی چندین مجلد از آن گم شد که خوشبختانه اخیراً استنساخی از برخی مجلدات گم گشته در هند یافت شد و در قم به چاپ رسید. بر همان مجلدات ابتدایی الغدیر ده ها تقریظ و مدح توسط دانشمندان و پادشاهان سنی مذهب نوشته شد و علمایی چون محمد عبدالغنی حسن، عادل غضبان و دکتر عبدالرحمان کیالی به

تمجید آن پرداختند. نکته واحدی که در تمام ستایش ها به چشم می خورد پذیرش غدیر به عنوان محور حرکت اسلامی و بنیان حکومت دینی و مذهبی اسلام است. دکتر کیالی در یادداشت خویش درباره الغدیر، پس از برشمردن دلایل انحطاط مسلمانان در عصر حاضر می نویسد: «کتاب الغدیر و محتویات غنی آن، چیزی است که سزاوار است هر مسلمانی از آن آگاهی یابد، تا دانسته شود چگونه مورخان کوتاه می کرده اند و حقیقت کجاست؟ ما به این وسیله باید گذشته را جبران کنیم و با کوشش در راه اتحاد مسلمین، به اجر و ثواب نایل شویم.» در همین راستا، محمد عبدالغنی، دانشمند مصری نیز، در نامه ای به علامه امینی می نویسد: «از خداوند مسئلت می کنم که برکه آب زلال شما را (غدیر در عربی به معنای برکه آب است) سبب صلح و صفا میان دو برادر شیعه و سنی قرار دهد که دست به دست هم دهند و بنای امت اسلامی را بسازند.» شیخ محمد سعید دحدوح از دانشمندان برجسته سوری نامه ای ادیبانه به مؤلف «الغدیر» نگاشته و در آن این گونه می گوید: «آقای من! کتاب «الغدیر» را دریافت کردم و آن را مورد مطالعه قرار دادم... قبل از آن که در امواج انبوه معانی آن وارد شوم، نیروی فکر و اندیشه ام در آن شناور گشت و شمه ای از آن را با ذائقه روحی خویش چشیدم. احساس نمودم که این همان یگانه سرچشمه و منبع آب گوارایی است که هرگز دگرگون نشود. این منبع جوشان معانی از آب باران صاف تر و گوارا تر و از مشک خوشبو تر است....»

(الغدیر ج ۱، ترجمه ص ۱۶-۱۷)

علامه امینی در این اثر رشک انگیز و شگفت آور، با نقد آثار و تألیفات کسانی چون «ابن تیمیه»، «آلوسی»، «قصیمی»، «رشید رضا» و... در صدد برآمد تا وحدت و اخوت اسلامی را در جهان اسلام بگستراند و تخم های نفاق و تفرقه را بخشکاند.

گفتاری از آیه‌الله مصباح یزدی

ضرورت نگاه بین‌المللی در حوزه

اهداف فعالیت حوزه در عرصه بین‌المللی باید مشخص باشد، و عرصه‌هایی که باید همکاری و توسعه انجام شود، هم‌چنین روش‌ها و برنامه‌ها نیز باید تبیین گردد، حوزه به‌عنوان مرکز روحانیت شیعه، رسالت مهمی دارد که همانا ترویج اسلام و تشیع است؛ و چون اسلام و تشیع اختصاص به شهر و کشور خاص ندارد، این اصالت بعد جهانی خواهد داشت.

این رسالت، رسالت دینی و در تعبیری عام رسالت فرهنگی است، چون اساس فرهنگ باورها و ارزش‌هاست. اساس دین نیز چنین است، سایر مباحث فرهنگی ابزار است، روح فرهنگ باورها و ارزش‌هاست.

هدف اصلی توسعه و ترویج فرهنگ اسلامی است و سایر مسایل در حاشیه این محور تعریف می‌گردد. از جمله ارتباط با مراکز فرهنگی و دینی جهانی، لذا ما باید با ساختار و لوازم و نمادهای فرهنگی غرب آشنایی داشته باشیم تا درست ارتباط صورت گیرد. باید طرحی برای ارتقا فرهنگی حوزه داشته باشیم تا رسالت‌های جهانی انجام بدهد، باید درس‌های جنبی حتی اختیاری، طراحی شود تا طلاب با جغرافیای اسلام و جهان و فرهنگ‌های مختلف آشنا گردند.

باید به فعالیت‌های حوزه بعد بین‌المللی بدهیم، باید نیروهایی تربیت کنیم تا بتوانند در این پروژه مشارکت داشته باشند، لاًقل به‌عنوان فاز اول برای بین‌المللی کردن حوزه اقدامی صورت گیرد. وقتی که با فرهنگ مخاطب آشنا نیستیم، قطعاً اثر معکوس را باید انتظار کشید؛ لذا باید در تألیف کتب و نشریات و... خصوصیات فرهنگی آن‌جا لحاظ گردد؛ همه این‌ها سطح ایده‌آل دارد، لیکن در عمل نمی‌توان به قله رسید و باید با آزمون و خطا پیش رفت تا به تدریج نواقص و اشکالات را برطرف کرد.

در طرح، باید ایده‌آل آن‌را در نظر گرفت، ولی واقعیت را نباید فراموش کرد. حوزه مسلمات خود را دارد که باید با احتیاط اقدام نمود تا با موانع بیشتری مواجه نشود.

الگوی موفق در تبلیغ بین‌الملل

شیخ احمد قمی رحمته‌الله، مبلغی که تایلند را با نور تشیع آشنا کرد

نیز چون جد خود شیخ احمد قمی، دارای موقعیت ممتاز اجتماعی و سیاسی در کشور تایلند گردند.

شیخ احمد قمی، طی شش دوره پادشاهی سیام ارتباطات نزدیکی با دربار و پادشاهان وقت داشت. وی در دوران سلطنت شاه «فارا سوم سنگدوم» که با شاه عباس صفوی معاصر بوده، به عنوان مشاور عالی وی و وزیر خزانه‌داری منصوب و مسئولیت تمامی امور مربوط به تجارت خارجی را بر عهده گرفت. در همین دوره بود که وی به خاطر مساعی خود جهت توسعه بنادر، به دستور پادشاه به مقام «پیشایک احمد راتناناراج ستی» یا «انسان بزرگ» که از القاب بزرگ در این کشور بود، نایل گشت. شیخ از این پس در کنار ساماندهی مسایل خارجی این کشور، به حل و فصل دعاوی بین‌المللی نیز مشغول شد. گفته شده است که این مبلغ شیعی به واسطه اهمیت حضور در مناسبات عالی این کشور برای تبلیغ دین اسلام و تشیع، اولین کسی بود که در زمان ریاست جامعه مسلمانان سیام به مقام «چولا راج مونتری» یا «شیخ الاسلامی» رسید، مقامی که براساس آن، اجازه یافت تا مذهب شیعه اثنی‌عشری را به جامعه تایلند معرفی کند.

دفتر شیخ‌الاسلام که به نحوی وزارت امور مسلمانان به حساب می‌آید و تا قبل از شیخ احمد وجود نداشت، در زمان ریاست وی افتتاح شد و شاه سنگدوم، مقام شیخ‌الاسلامی را به او تفویض کرد؛ این دفتر هنوز به کار خود ادامه می‌دهد. براساس اسناد مکتوب، از جمله نوشته‌های ابن محمد ابراهیم، به دلیل حضور شیخ احمد، اکثریت مسلمانان آیوتایا را شیعیان تشکیل می‌دادند؛ اگرچه جمعیت سنی هم به احتمال قوی که اغلب از اهالی مالزی و اندونزی بودند وجود داشته است. رابطه مسلمانان شیعه و بودایی‌ها بر اساس احترام و بردباری بنا شده بود. جالب است بدانیم که تا سال ۱۹۴۵ خانواده سلطنتی، تنها حکم شیخ‌الاسلامی را برای شیعیان که از نوادگان شیخ احمد بودند تفویض می‌کردند. لذا تنها چهار نفر شیخ‌الاسلام اخیر سنی مذهب و ماقبل از آن (سیزده نفر) شیعه بوده‌اند.

مقبره شیخ احمد قمی رحمته‌الله امروزه یکی از مهم‌ترین مراکز دینی و مورد احترام مردم تایلند است و مردم این کشور، این روحانی حوزه علمیه شیعه را به عنوان یکی از مفاخر فرهنگی خود برمی‌شمارند؛ و این است داستان زندگی کسی که برای خدا هجرت کرد و به عزت دنیا رسید و حلاوت دین اسلام و کلام اهل بیت علیهم‌السلام را نیز به تشنگان حقیقت چشاند.

در میان بزرگانی که از سده‌های گذشته راه تبلیغ در عرصه‌های بین‌المللی را در پیش گرفتند و از محدوده مرزی و فرهنگی ایرانی و عربی گسسته و برای روشن کردن چراغی در دل شب، راهی نقاط دور دست جهان شدند، قطعاً نام شیخ احمد قمی، درخشش خاصی دارد.

به گزارش خبرگزاری حوزه، شیخ احمد قمی، از جمله علمایی بود که تابوی مرزهای خشک فرهنگی ضد اسلام را شکست و عازم دیاری شد که تا آن زمان پای هیچ ایرانی مسلمانی به آن‌جا باز نشده بود.

شیخ احمد در سال ۱۵۴۳ میلادی در شهر قم، دیده به جهان گشود و در اولین سال‌های قرن هفدهم (۱۶۰۵) یعنی زمانی که کشور تایلند (سیام سابق)، از زیر سلطه پانزده‌ساله برمه‌ای‌ها آزاد شده بود، به «آیوتایا» مهاجرت کرد و پس از مدتی توانست در سایه مدیریت و درایت خود، در دربار پادشاه سیام نفوذ کرده و به یکی از مقامات عالی‌رتبه سیام مبدل گردد.

شیخ احمد، با بانویی جوان از آیوتایا به نام «چوری» که از خاندان سلطنتی بود، ازدواج کرد و از او دارای دو پسر و یک دختر شد.

این خانواده پایه‌گذار خاندان‌های بزرگ بوناک و احمد چولای که هنوز هم در تایلند صاحب‌نام و دارای مناصب عالی هستند، به حساب می‌آیند.

اگرچه با هجوم مجدد برمه به سیام و هجوم به مراکز فرهنگی و تخریب کتابخانه‌ها و نابودسازی اسناد تاریخی و نقش شیخ احمد قمی رحمته‌الله در سیام موجود نمی‌باشد، اما با رجوع به دفتر خاطرات مقامات آن عصر از جمله خانواده سلطنتی و هم‌چنین مستندات تاریخی موجود در مراکز مذهبی مسلمانان و معابد بودایی، می‌توان به موقعیت بالای شیخ احمد و میزان نفوذ وی در دربار سلطنتی سیام پی برد. شیخ احمد قمی که از زادگاه خود شهر قم و به قصد ترویج عقاید شیعی و هم‌چنین تجارت، راهی این منطقه شده بود، با ورود به شهر «آیوتایا» پایتخت وقت «سیام» توانست از پادشاه آن‌جا یعنی «نارا سوان» اجازه‌نامه دریافت کند و پس از یک‌دهه اقامت در آیوتایا، علاوه بر انجام مأموریت اسلامی خود، یعنی تبلیغ و ترویج دین اسلام و مذهب شیعه، در فعالیت‌های تجاری و بازرگانی نیز به پیشرفت و شهرت قابل توجهی دست یابد. نسل‌های پس از او نیز توانستند از قرن هفدهم تا عصر حاضر، آوازه و نام بلند او را پاس دارند و آنان

امام موسی صدر، سفیر صلح

عالم مصلح و خیراندیش، امام موسی صدر، در شهر مقدس قم و در بیت شریف مرجع فقیه شیعه، آیه الله العظمی سید صدرالدین صدر قدس سره به دنیا آمد و تحصیلات خویش را در این شهر مقدس آغاز نموده و از محضر بزرگانی چون پدر خویش و آیه الله العظمی بروجردی بهره علمی کسب نمود و با اعلامی چون حضرات آیات سید موسی شبیری زنجانی و شهید بهشتی هم مباحثه بودند. ایشان در روزگار جوانی راهی لبنان شد و در طول بیست سال سکونت در این منطقه منشأ تحولات بسیاری در آن جا و سایر کشورهای منطقه گشت. تلاش برای تقریب مذاهب اسلامی و حتی تقریب ادیان آسمانی، ورود به عرصه های تبلیغ دینی با روش های کارآمد، فراگیری زبان های خارجی و نشر معارف دینی و مذهبی به زبان های متعدد، ایجاد ارتباط وسیع حضوری و مکاتبه ای با اندیشمندان شیعی، سنی و غیرمسلمان، شرکت در اجلاس های بین المللی، مبارزه با استعمار و صهیونیسم، برخی از فعالیت های این عالم ربانی؛ که به «مسیح لبنان» معروف است، به شمار می رود.

■ فراگیری زبان های خارجی

امام موسی صدر که روحانی فاضل، خوش ذوق و باهوشی بود، در طی زمان تحصیل در تهران و قم و نیز زمان هجرت به لبنان سعی کرد به آموختن زبان های دیگر نیز بپردازد. ایشان علاوه بر زبان عربی که با فصاحت و بلاغت بدان سخن می گفت با کوشش و سعی بسیار دوزبان انگلیسی و فرانسه را نیز فراگرفت و در طی برخورد با شخصیت های متعدد لبنانی، اروپایی و آفریقایی که به این دوزبان سخن می گفتند، با زبان اصلی با آن ها سخن گفته و به گفت و گوی پرداخت.

فایده دیگر تسلط به زبان های خارجی اطلاع مستقیم و بی واسطه از مطالب صاحبان دیگر ادیان و مذاهب است و حداقل مزیت این امر دور ماندن از آفت های ترجمه است. چه این که در موارد زیادی ترجمه باعث دور شدن از قصد واقعی گوینده می گردد.

■ هجرت و سفرهای خارجی برای تبلیغ دین

امام موسی صدر در سال ۱۳۳۸ ش به پیشنهاد آیه الله العظمی بروجردی و برای جانشینی علامه شرف الدین عاملی و رهبری شیعیان لبنان عازم این کشور شد. ایشان حتی قبل از این تاریخ هم به سیروسفرهای بین المللی می پرداخت و برای نمونه می توان از سفرایشان در سال ۱۳۳۵ ش به لبنان یاد کرد.

این عالم نواندیش و ژرف نگر، هم چنین در سالیان سکونت در لبنان نیز از اهمیت سفرهای خارجی غافل نبود و افزون بر مسافرت در شهرهای مختلف لبنان به کشورهای مختلف آسیایی، آفریقایی و اروپایی دست می زد و از این راه خدمات قابل توجهی به ترویج مبانی و معارف اسلام می نمود.

■ شرکت در اجلاس های بین المللی

امام موسی صدر در خطابه و سخنرانی بسیار توانا بود و علاوه بر جهات برجسته رفتاری، شیوه سخن و ساختار بیانی ایشان نیز بسیار افراد را به خود جذب می کرد.

ایشان از این خصلت خدادادی به صورت بهینه استفاده می نمود و علاوه بر خطابه هایی که در لبنان و در جمع اهل سنت یا مسیحیان و نیز در تلویزیون لبنان ارائه می نمود، با شرکت در اجلاس ها و کنگره های بین المللی در آسیا، آفریقا و اروپا به تبیین معارف دین و آشنا نمودن دیگران با این آموزه های نورانی می نمود. به عنوان مثال در زمانی که ایشان در لبنان ساکن بود، دانشگاه پاریس اجلاسی را در رابطه با تشیع در مغرب زمین برگزار نمود و امام موسی صدر نیز به این اجلاس دعوت شده بود.

ایشان که به لحاظ اقتضای مکانی لبنان، زبان فرانسه را فراگرفته بود، از این موقعیت بهره بسیار برد و سخنرانی علمی و آموزنده و جذابی را در این کنفرانس ارائه نمود که در روشن شدن اذهان غربی ها نسبت به مکتب تشیع و جایگاه آن در دین اسلام مؤثر بود.

شیوه جالب امام موسی صدر این بود که در جاهایی که مخاطبان سنن یا مسیحی بودند، بر مشترکات تشیع با تسنن یا اسلام با مسیحیت و یهود تأکید کرده و مثلاً در ابتدای سخنرانی خویش علاوه بر ذکر آیاتی از قرآن کریم، عباراتی از تورات یا انجیل را نیز قرائت می کرد و این برجذبه بالای سخنران ایشان می افزود.

جرج جرداق مسیحی می گفت: «اگر روحانیون مسلمان، اسلام را مثل امام صدر تبلیغ می کردند، اثری از مسیحیت و سایر ادیان باقی نمی ماند!»

■ امام موسی صدر در خطابه و سخنرانی بسیار توانا بود و علاوه بر جهات برجسته رفتاری، شیوه سخت و ساختار بیانی ایشان نیز بسیار افراد را به خود جذب می کرد. ایشان از این خصلت خدادادی به صورت بهینه استفاده می نمود و علاوه بر خطابه هایی که در لبنان و در جمع اهل سنت یا مسیحیان و نیز در تلویزیون لبنان ارائه می نمود، با شرکت در اجلاس ها و کنگره های بین المللی در آسیا، آفریقا و اروپا به تبیین معارف دین و آشنا نمودن دیگران با این آموزه های نورانی می نمود.

■ جرج جرداق مسیحی می گفت: «اگر روحانیون مسلمان، اسلام را مثل امام صدر تبلیغ می کردند، اثری از مسیحیت و سایر ادیان باقی نمی ماند!»

■ ارتباط با علما و شخصیت های مسلمان

یکی از آفات دوری نمودن شخصیت ها و علمای مذاهب و ادیان از یکدیگر، بدفهمی های بسیار ناشی از این دوری و سوءاستفاده شیطان صفات تفرقه افکن است. از این جهت دانشمندان روشن بین بیش از هر چیز سعی دارند وسایط کم شده و صاحبان عقاید و مکاتب متفاوت به طور مستقیم و در فضایی دوستانه به بحث و گفتگو بپردازند. امام موسی صدر یکی از برنامه های اصلی خویش در دوران حضور بیست ساله در لبنان را همین مسئله ارتباط مستقیم و دوستانه و تفاهم آمیز با صاحبان مذاهب و مکاتب دیگر قرار داده بود و اثر بسیار برجسته این اقدامات ایشان علاوه بر جذب تعدادی از غیرمسلمانان به دیانت اسلام و گرویدن عده ای از غیر شیعیان به تشیع، ارتقای حس همزیستی بین مردم بود.

امام موسی صدر از بدو ورود به لبنان، با شخصیت ها و رهبران دینی مسیحی و اهل سنت، روابط دوستانه ای برقرار نمود. حضور گسترده امام موسی صدر در مساجد، کلیساها، دیرها و مجامع دینی و فرهنگی اهل سنت و مسیحیان، باعث شهرت بسیار ایشان در لبنان و شام و حتی کشورهای اسلامی شده بود و این عالم مصلح، به معنای واقعی کلمه بر قلب ها حکومت می کرد.

یکی از سخنرانی های تاریخی ایشان در دیرالمخلص واقع در جنوب لبنان و کلیسای مارمارون در شمال لبنان طی سال های ۱۳۴۱ و ۱۳۴۲ ش بود که تأثیرات معنوی عمیقی بر مسیحیان آن کشور بر جای نهاد. همفکری با شیخ حسن خالد مفتی اهل سنت لبنان نیز از دیگر کارهای امام موسی صدر بود که آثار ارزنده بسیاری در همگرایی مذاهب اسلامی و ادیان ابراهیمی و دفع توطئه های بیگانگان داشت.

ایشان فقط به داخل لبنان بسنده نکرده و در سفرهایی که در سال های مختلف به کشورهای دیگر از جمله کشورهایی آفریقایی انجام می داد (مثلاً در تابستان سال ۱۳۴۲ و طی

سفری دوماه به کشورهای شمال آفریقا)، همین جنبه تقریب و همگرایی را در جهان اسلام تقویت می بخشید. هم چنین از دیگر بازدیدها و ملاقات های مهم امام موسی صدر، دیدار ایشان از واتیکان و ملاقات با سران مسیحیت کاتولیک بود. امام موسی صدر پس از جنگ شش روزه اعراب و اسرائیل در سال ۱۳۴۶ به دیدار پاپ رفت و نشستی که ابتدا نیم ساعت پیش بینی شده بود، به تقاضای پاپ بیش از دو ساعت به درازا کشید و مسائل مهمی از روابط مسیحیان با مسلمانان در لبنان و جهان اسلام مطرح شد.

■ منادی تقریب بین مراکز علمی جهان اسلام

به عقیده امام موسی صدر، یکی از عیوب اصلی مراکز اسلامی در جهان اسلام، عدم ارتباط منظم آن ها باهم بود. چه این که ارتباطات اندک و نامنظم دردی را دوا نمی کرد. از این جهت ضرورت داشت مراکز علمی و دینی در جهان اسلام از هر مذهبی که باشند، به هم دیگر نزدیک شوند.

امام موسی صدر اگرچه مشکلی بزرگ به نام وهابیت را در راه این تقریب و همگرایی و نزدیکی می دید، ولی هیچگاه دست از کوشش نکشید و در سفری که به آفریقا نمود، سعی کرد با ارائه طرحی معقول مراکز اسلامی مصر، الجزایر و مغرب (مراکش) را به همفکری و ارتباط با حوزه های علمیه شیعه فراخواند. به ویژه که ارتباط مصر و ایران پس از رحلت آیه الله العظمی بروجردی قدس سره کم شده بود و ضرورت این امر بیش از هر زمان دیگر بود. امام موسی صدر به این مقدار نیز اکتفا نکرد، او حتی در پی تقریب اسلام و مسیحیت بود و در این مسیر نیز اقدامات بسیاری را به انجام رساند. به عنوان مثال، ایشان در بهار سال ۱۳۴۴ ش، اولین دور سلسله گفت وگوهای اسلام و مسیحیت را با حضور بزرگان این دو دین، در مؤسسه فرهنگی «الندوة اللبنانیة» به راه انداخت و هدفش نه تنها همگرایی بزرگان اسلام و مسیحیت که نزدیک شدن مردمان این دو کیش نیز به هم بود.